

**STICHTING TOT BEHEER VAN HET MUSEUM VAN HET BOEK /
MUSEUM MEERMANNOWESTREENIANUM**

Afbeelding openingsweekend presentatie Flora Batava

Inhoudsopgave

	<u>Pagina</u>
Voorwoord	3
Hoofdstuk 1: Bestuursverslag	
1.1. Het exploitatieresultaat	4
1.2. De financiële positie	5
1.3. Inzichtelijke kwalitatieve beschrijving van de verrichte activiteiten in het afgelopen jaar en het al dan niet realiseren van de voorgenomen activiteiten	7
1.4. Samenstelling directie & Raad van Toezicht	14
1.5. Ondernemerschap/samenstelling eigen inkomsten en strategie bij tegenvallende resultaten	15
1.6. Reflectie op het planmatig beleid voor het beheer van de cultuuroederen of verzamelingen	16
1.7. Reflectie op het MOIP huisvesting musea	17
Hoofdstuk 2: Prestatieverantwoording	
2.1. Activiteiten & bereik (model III)	18
Hoofdstuk 3: Jaarrekening 2023	
3.1. Inleiding	20
3.2. Samengevoegde balans (model I)	21
3.3. Samengevoegde categoriale exploitatierekening (model IIb)	22
3.4. Waarderingsgrondslagen	24
3.5. Toelichtingen op de balans	27
3.6. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen	35
3.7. Toelichting op de categoriale exploitatierekening	36
3.8. Samengevoegde categoriale en functionele exploitatie (model IIc)	47
3.9. Verwerkingsmethodes/verdeelsleutels	48
3.10. Berekening percentage eigen inkomsten	49
3.11. Prestatieverantwoording	50
3.12. Ondertekening van het jaarverslag/jaarrekening	52
3.13. Overige gegevens: Controleverklaring van de accountant	53

Voorwoord

Beste Lezer,

2023 was een bijzonder jaar voor Huis van het boek. Op bestuurlijk vlak veranderde er veel. In maart van dat jaar trad na een wijziging in de statuten een nieuwe Raad van toezicht aan. In september nam directeur Sandra Bechtholt na ruim zes jaar afscheid van het museum, om directeur van De Keukenhof te worden. Met het tekenen van een nieuwe huurovereenkomst op 20 december, nam het museum het volledige beheer van de panden over. Een al langer gekoesterde wens, die echter ook de nodige extra inspanningen van de organisatie verwacht. Gelukkig heeft het Ministerie van OCW ter ondersteuning m.i.v. 2024 extra financiering gereserveerd.

Dit jaar kan gelukkig financieel positief worden afgesloten. Weliswaar valt er aan het terugwinnen van het reguliere museumbezoek nog wel te winnen, mede dankzij geldelijke ondersteuning van de Stichting Vrienden, Koninklijke Bibliotheek, Nationale Bibliotheek, de Gemeente Den Haag, Bureau Metamorfoze en de belangeloze inzet van verschillende instellingen en niet te vergeten onze vrijwilligers, konden wij een mooi en stevig programma neerzetten. Twee grote en meerdere kleine tentoonstellingen, waaronder de publiekstrekker De onbekende Escher. Zeker wat schoolbezoek betreft is corona definitief voorbij. In 2023 bezochten weer meer schoolklassen en ook groepen uit het hoger onderwijs het museum, werden er meer workshops gegeven en was er veel belangstelling voor de Open Monumentendag en de Haagse Museumnacht. Ook de publieke omroep wist onze monumentale Boekzaal te vinden als locatie voor een uitzending voor het televisieprogramma Het Klokhuis.

Na een intensieve sollicitatieprocedure werd in december de nieuwe directeur voor Huis van het boek aangesteld. Op 1 maart 2024 begint Yoeri Meessen in deze functie. Met de nieuwe huurovereenkomst, de op handen zijnde verduurzaming, visitatie en de formulering van een nieuw beleidsplan staat het museum vanaf 2024 voor de nodige uitdagingen.

Ik heb er alle vertrouwen in dat deze uitdagingen bij Yoeri in goede handen zijn.

Drs. R. Tax, waarnemend directeur

Hoofdstuk 1: Bestuursverslag

In dit bestuursverslag vindt u de verantwoording voor de subsidies die het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft toegezegd als onderdeel van de Cultuursubsidie Publieksactiviteiten en de Erfgoedwetsubsidie 2021 - 2024.

De Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek | Museum Meermanno Westreenianum (Huis van het boek) heeft ten doel het bevorderen bij een breed publiek van kennis en belangstelling voor de ontwikkelingen op het gebied van de geschiedenis van boek- en drukkunst op alle aspecten. Het beleid van het museum bestaat uit het mogelijk maken en uitvoeren van diverse activiteiten, zoals in dit verslag beschreven, om deze doelstelling te realiseren.

1.1. Het exploitatieresultaat

Hieronder volgt een toelichting op het exploitatieresultaat:

Verkorte exploitatierekening	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
Bezoekers in het museum	16.956	27.500	(12.233)
Gecorrigeerde bezoekers in het museum 2022			12.709
Bezoekers buiten het museum	2.817	15.000	8.313
Totale bezoekers	19.773	42.500	21.022
	€	€	€
Totaal publieksinkomsten	123.749	213.500	86.560
Totaal overige directe inkomsten	3.287	7.000	8.771
Totaal bijdragen uit private middelen	200.499	290.200	-92.157
Baten in natura	4.400	0	4.400
Totaal structureel OCW	1.478.896	1.305.983	1.311.730
Totaal (niet-structureel) publieke subsidie overig	129.770	14.500	98.700
Totale baten	1.940.601	1.831.183	1.418.004
Totale lasten	1.752.900	1.822.240	1.618.024
Saldo uit gewone bedrijfsvoering	187.701	8.943	-200.020
Saldo rentebaten/lasten	5.737	0	-5.187
Exploitatieresultaat vóór bestemmingen	193.438	8.943	-205.207
Onttrekking reserve bedrijfsinstallaties	-10.681	0	-10.681
Dotatie/onttrekking reserve boekengeluk	13.502	0	-7.928
Dotatie/onttrekking reserve nalatenschap Boekestein	41.142	7.500	-177.283
Dotatie reserve Stichting Grafivisie	21.630	0	0
Dotatie reserve Stichting Primrose	23.084	0	0
Dotatie reserve Polak	25.000	0	0
Dotatie reserve Beekman	3.900	0	0
Totale mutaties posten van het eigen vermogen	117.577	7.500	-195.892
Exploitatieresultaat na bestemmingen	75.861	1.443	-9.315
Onttrekking herwaarderingsreserve	0		-13
Onttrekking Algemene reserve Administratie Fonds Museum Meermanno	-53.056		0
Dotatie Bestemmingsreserve Administratie Fonds Museum Meermanno	52.868		0
Eigen vermogen begin boekjaar	1.604.588		1.809.808
Dotaties/onttrekkingen	193.250		-205.220
Eigen vermogen einde boekjaar	1.797.838		1.604.588

Toelichting op het resultaat in vergelijking met het activiteitenplan (ingediende begroting 2023):

Het museumbezoek laat ten opzichte van het vorige boekjaar een flink herstel zien. Het aantal bezoeken in het museum is met ruim 30% gestegen. Het museum heeft dit onder andere te danken aan de tentoonstelling 'Flora Batava. Wilde planten in boeken toen en nu' (22 april – 2 september 2023). In vergelijking met het activiteitenplan ligt het museumbezoek niet op niveau. Het museum werkt er hard aan om verdere groei te realiseren.

Ten opzichte van de ingediende begroting laten de totale baten een positief verschil zien. Dit komt onder andere door het besluit van het Ministerie van OCW om de hoogte van de instellingssubsidie naar boven bij te stellen vanwege de arbeidskosten- en prijsontwikkelingen alsook door bijdragen van de Gemeente Den Haag voor de tentoonstelling De onbekende Escher en van Bureau Metamorfoze voor het digitaliseringsproject Strens (Exlibris). De totale lasten vallen lager uit dan de ingediende begroting. Het museum heeft haar publieksactiviteiten scherp kunnen realiseren. Grote verschillen in realisatie ten opzichte van begroting worden veroorzaakt door verschuiving van onder andere kosten van energie en schoonmaak van collectie- en publiekskosten naar huisvestingslasten.

1.2.1. De financiële positie

Hieronder volgt een toelichting op de financiële positie:

Verkorte balans	Realisatie 31-12-2023	Realisatie 31-12-2022
	€	€
Totale vaste activa	1.304.636	1.283.350
Voorraden	4.640	9.388
Overige vlottende activa	1.486.823	1.560.591
TOTALE ACTIVA	2.796.099	2.853.329
Algemene reserve	358.643	254.513
Reserve bedrijfsinstallaties	72.359	111.497
Reserve Boekengeluk	150.569	137.067
Reserve nalatenschap Boekestein	1.142.653	1.101.511
Reserve Stichting Grafivisie	21.630	0
Reserve Stichting Primrose	23.084	0
Reserve Polak	25.000	0
Reserve Beekman	3.900	0
Totaal eigen vermogen	1.797.838	1.604.588
Totale langlopende schulden > 1 jaar	750.878	769.977
Totale kortlopende schulden < 1 jaar	247.383	478.764
TOTALE PASSIVA	2.796.099	2.853.329

- o Het vermogen van het museum ultimo 2023 is € 1.797.838. Het bestaat uit een vrij besteedbaar gedeelte en bestemmingsreserves die voor speciale doelen bestemd zijn. De solvabiliteit (eigen vermogen / totaal vermogen) is gestegen naar 64,3% (eind 2022: 56,2%). Deze percentages lijken hoog, maar zijn dat bij nadere beschouwing niet. De uitkomsten worden beïnvloed doordat de bestemmingsreserves worden meegeteld in het eigen vermogen, terwijl zij zijn bedoeld voor specifieke bestemmingen en niet vrij besteedbaar zijn. Als wordt gerekend met de – vrij besteedbare – algemene reserve is de solvabiliteit 12,8% (eind 2022: 9,9%). Daarmee ligt de solvabiliteit boven de grens van 10% die door het Ministerie van OCW wordt gehanteerd bij risicoanalyses.
- o De financieringspositie geeft inzicht in de financieringsverhoudingen en de mate waarin op korte termijn aan financiële verplichtingen kan worden voldaan. De current ratio (vlottende activa / vlottende passiva) steeg in 2023 tot 6,0 (eind 2022: 3,2). Dit ligt ruim boven het minimum van 1.
- o Deze verantwoording is de derde binnen de subsidieregeling Cultuursubsidie en Erfgoedwetsubsidie 2021-2024. Het museum heeft voor deze cultuurperiode een activiteitenplan ingediend bij OCW. Subsidieverstrekingen zijn vastgesteld door OCW. Hiermee is de continuïteit gewaarborgd.

Hieronder volgen toelichtingen op het beleggingsbeleid aangaande:

I. Fonds Meermannno-Westreenianum:

Sinds 2003 omvatte de jaarrekening van het museum tevens de balans en winst- en verliesrekening van het Fonds Meermannno-Westreenianum. Per 1 september 2022 is de ABN-AMRO Bank gestopt met 'zelf beleggen'; de portefeuille is in 2023 verkocht en de opbrengst is op de bestuurrekening van de stichting bijgeschreven. De waarde van de opbrengst is tot nader besluitvorming ondergebracht in de algemene reserve.

II. Nalatenschap mevrouw Boekestein:

In 2014 is de nalatenschap van mevrouw G.A. Boekestein aanvaard onder last van vruchtgebruik. De nalatenschap is belegd in aandelen (twee coindepots). De waarde per 31-12-2023 bedraagt € 1.273.392 (eind 2022: € 1.215.962). Rekening houdend met de levensverwachting van de vruchtgebruikers en een rentevoet van 2,33% wordt een waarde opgenomen van € 1.142.653 (eind 2022: € 1.101.511). De belegging alsmede het rendement komt ten bate van de nog levende vruchtgebruikers. Indien de nalatenschap door overlijden van een van hen of beiden zal vrijkomen voor het museum, zal de waarde van deze aandelen ten bate van het museum worden aangewend aan de volgende doelen: collectie-uitbreiding en behoud en beheer van de bestaande collectie, het presenteren van de collectie tijdens vaste en tijdelijke presentaties en het aanwenden van de collectie voor educatief gebruik.

1.2.2. Begroting 2024 in het kader Regeling beheer rijkscollectie en subsidiëring museale instellingen

BATEN	Boekjaar 2024
Eigen inkomsten	
1. Publieksinkomsten binnenland (2+3):	238.500
2. <i>Kaartverkoop</i>	79.000
3. <i>Overige publieksinkomsten</i>	159.500
4. Publieksinkomsten buitenland	0
5. Totaal Publieksinkomsten (1+4)	238.500
6. Sponsorinkomsten	5.000
7. Overige directe inkomsten	2.000
8. Directe inkomsten (6+7)	7.000
9. Indirecte inkomsten	
10. Bijdragen uit private middelen:	296.700
11. Totaal eigen inkomsten (5+8+9+10)	542.200
Subsidies	
12. Totaal structureel OCW (13+14+15+16):	1.305.983
13. <i>Publieksactiviteiten</i>	854.176
14. <i>Collectiebeheer</i>	112.467
15. <i>Huisvesting</i>	339.340
16. <i>Niet zijnde publiek, collectiebeheer en huisvesting*</i>	0
16. Totaal structureel Provincie	0
17. Totaal structureel Gemeente	0
18. Totaal structureel publieke subsidie overig	0
19. Totaal incidentele publieke subsidie	14.500
20. Totaal subsidies (12+16+17+18+19)	1.320.483
21. TOTALE BATEN (11+20)	1.862.683

LASTEN	Boekjaar 2024
1 Publieksactiviteitenlasten (2+3):	732.700
2. <i>Activiteitenlasten</i>	313.700
3. <i>Personeelslasten</i>	419.000
4. Huisvestingslasten (5+6+7+8):	339.340
5. <i>Klein onderhoud</i>	137.000
6. <i>Groot onderhoud</i>	53.990
7. <i>Voorziening onderhoud</i>	0
8. <i>Overige huisvestingskosten</i>	148.350
9. Collectie-lasten (10+11+12):	349.250
10. <i>Collectie-uitgaven</i>	45.250
11. <i>Personeelslasten</i>	289.000
12. <i>Kunstaankopen</i>	15.000
13. Afschrijvingen	67.500
14. Personeelslasten niet zijnde publiek en/of collectie	265.500
15 Overige lasten	99.600
16 Totale lasten (1+4+9+13+14+15)	1.853.890
RESULTAAT	8.793
1 Saldo rentebaten / -lasten	0
2 Mutaties Aankoopfonds	0
3 Mutaties algemene reserve, bestemmingsreserve en/of -fonds**	7.500
4 Exploitatieresultaat na resultaatbestemming	1.293

1.3. Inzichtelijke kwalitatieve beschrijving van de verrichte activiteiten in het afgelopen jaar en het al dan niet realiseren van de voorgenomen activiteiten

1.3.1 Inleiding

De stijgende lijn van het museumbezoek die we al in 2022 zagen, heeft zich in 2023 doorgezet. In vergelijking met vorig jaar, is het reguliere museumbezoek is met ruim 30% toegenomen, met name dankzij de tentoonstellingen Flora Batava en De onbekende Escher, en publieks-evenementen, zoals de Open Monumentendag en Museumnacht Den Haag. Ook het aantal schoolgroepen is weer toegenomen. Bijna elke doordeweekse dag was volgeboekt met groepen, van kleuters tot middelbare scholieren. Naast de vaste groep studenten 'TypeMedia' van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK), werden er dit jaar in samenwerking met deze instelling colleges verzorgd m.b.t de collectie best verzorgde boeken 1986-2022 aan de derdejaars studenten Grafische vormgeving.

De uitvoering van het Meerjarenonderhoudsplan liep vertraging op door het door ziekte wegvallen van het Hoofd Facilitaire Dienst. Dit kon slechts gedeeltelijk worden ondervangen. Een deel van het onderhoud is noodgedwongen doorgeschoven naar 2024. Hieronder valt ook het onderhoud aan het koetshuis, waarvan een belangrijk deel nog zal worden bekostigd door het Rijksvastgoedbedrijf (RVB). Bij het vaststellen van het huurcontract dat op 1 januari 2024 ingaat (ondertekend op 22-12-2023), heeft het RVB hiertoe een getekende verklaring afgegeven.

De energielasten zijn verdubbeld in vergelijking met 2022. Deze zorgwekkende ontwikkeling is een extra impuls tot verduurzaming. In 2023 zijn daartoe al enige stappen gezet, maar vanaf 2024 staat dit hoog op de agenda. Een betere isolatie en lichtplan zullen niet alleen kostenbesparend werken, maar zullen ook de beleving en welbevinden van de bezoeker ten goede komen.

1.3.2 Tentoonstellingen

Tentoonstellingen begane grond:	Data
Ruud de Wild, Songbook In samenwerking met de Universiteitsbibliotheek Leiden en het Meertens Instituut Curatoren: Ruud de Wild, Garrelt Verhoeven en Martine de Bruin	1 oktober 2022 t/m 5 maart 2023 (verlengd tot 2 april 2023)
Flora Batava. Botanische boeken toen en nu In samenwerking met KB, nationale bibliotheek Curatoren: Esther van Gelder, Erik Geleijns en Rickey Tax	22 april t/m 23 september 2023
Gordel van papier. De opkomst van het gedrukte boek in Indonesië In samenwerking met de Universiteit van Amsterdam Curatoren: Lisa Kuitert en Eline Kortekaas	22 september 2023 t/m 25 februari 2024
Tentoonstellingen Rode Zaal	
De onbekende Escher in het kader van het Escherjaar 2023 Curator: Rickey Tax	1 oktober 2023 t/m 7 januari 2024 (verlengd t/m 4 februari 2024)
Tentoonstellingen Souterrain	
Best Verzorgde Boeken 2021	24 januari t/m 11 juni 2023
Jac. P. Thijsse & Verkade albums	13 juni t/m 3 november 2023
Arkham House	20 november 2023 t/m 20 februari 2024
Tentoonstellingen Boekzaal	
Selectie uit de oude en moderne collectie	31 januari t/m 23 april 2023
550-jarig boekdrukkunst in Nederland	25 april t/m 16 juli
Selectie uit de oude en moderne collectie	18 juli t/m 15 oktober
Selectie uit de oude en moderne collectie	17 oktober 2023 t/m 28 januari 2024
Tentoonstellingen Aanwinstenzaal	
Selectie I	13 december 2022 t/m 26 maart
Selectie II	28 maart t/m 9 juli 2023
Selectie III	10 juli t/m 8 augustus 2023
Expertclass Boekontwerp 2023 Plantin Instituut	10 augustus t/m 10 september
Tentoonstellingen Extern	
De Haagse Dierentuin, Provinciehuis Zuid-Holland	Zomer 2023

Toelichting tentoonstellingen

In het eerste kwartaal was de tentoonstelling Ruud de Wild, Songbook nog te zien, die in het najaar 2022 opende. Voor deze tentoonstelling werkten we samen met Ruud de Wild, Garrelt Verhoeven (UB Leiden) en Martine de Bruin (Meertens Instituut). Bezoekers maakten in de tentoonstelling kennis met de rijke liedboektraditie in Nederland. Ruud de Wild deed samen met Garrelt en Martine de selectie voor de tentoonstelling, maakte kunstwerken en een podcast/audiotour, waarin bijdragen van Nederlandse artiesten zoals Guus Meeuwis, Typhoon, Roxanne Hazes en Merel.

In samenwerking met de KB, de nationale bibliotheek werd de tentoonstelling Flora Batava, botanische boeken toen en nu gemaakt. Aanleiding voor deze tentoonstelling was het verschijnen van Flora Batava 1800-1934. *De wilde planten van Nederland*, een facsimile-uitgave die de KB, de nationale bibliotheek samen met Uitgeverij Lannoo verzorgde. Naast platen van de originele uitgave was origineel herbariummateriaal en de originele aquarellen uit de collecties van Naturalis Biodiversity Center en Wageningen University te zien. Daarnaast waren botanische schatten uit de collecties van de KB en Huis van het boek te zien: van middeleeuwse handschriften, 16de-eeuwse kruidboeken en prachtige geïllustreerde botanische plaatwerken tot art nouveau-boekbanden, Verkade-albums en moderne, op planten geïnspireerde kunstenaarsboeken. Om de betekenis van de Flora te duiden werd aan hedendaagse schrijvers, kunstenaars en wetenschappers gevraagd wat de Flora Batava ons nu nog kan leren, zoals de kennis over de toepassingen van planten als voedsel, medicijnen en pigmenten. Daarnaast was er aandacht voor actuele vraagstukken rondom het verschijnen en verdwijnen van soorten in een steeds veranderend landschap.

In samenwerking met de Universiteit van Amsterdam werd de *Gordel van papier* gemaakt, een tentoonstelling over de effecten van de komst van de drukpers en het gedrukte boek in Indonesië in de periode 1816-1957. Te midden van een lang gevestigde en zeer rijke schrift- en leescultuur deed de drukpers in 1816 zijn intrede en ontstond hiernaast een cultuur van gedrukte boeken, tijdschriften en andersoortig drukwerk. De bezoeker kreeg een intrigerende inkijk in de ontwikkelingen binnen de (post)koloniale samenleving. We tonen letterproeven van sierlijke Javaanse letters, koloniale schoolboeken en uitgeversreclamemateriaal en ook drukwerk dat aangeeft hoe scherp er gediscrimineerd werd en hoe het verlangen naar een vrij Indonesië allang voor de Indonesische revolutie in drukwerk gevangen werd.

In het kader van het Haagse Escherjaar was op de tweede verdieping de tentoonstelling *De onbekende Escher* te zien. In twee zalen werd een overzicht gegeven van het werk dat Maurits Escher in opdracht maakte. Naast werk uit eigen collectie, waaronder originele tekeningen, houtgravures en correspondentie, omvatte de tentoonstelling werken van Het Kunstmuseum, KB nationale bibliotheek, UB Leiden, Literatuurmuseum, Nationaal Archief, Noord-Hollands archief, Stadsarchief Delft en verschillende particulieren. Vanwege de grote belangstelling werd deze tentoonstelling verlengd tot en met 4 februari.

Sinds 2022 worden in de Boekzaal verrassende combinaties van oude en moderne werken uit de gehele collectie van het museum getoond. De collectie in de voorzaal werd in 2023 drie keer gewisseld. Daarnaast werd er in een thema-tentoonstelling stilgestaan bij het eerste gedateerde gedrukte boek in Nederland, waarvan het museum een exemplaar bezit.

In het souterrain van het museum waren in 2023 ook weer een aantal bijzondere kleine en fijne presentaties te zien zoals die rond Jac. P. Thijsse & Verkade albums en de fantasy-romans uitgegeven door de uitgever Arkham House. Ook de selectie van de Best verzorgde boeken 2022 werd hier getoond.

Op de tweede verdieping in het museum vindt de bezoeker de Aanwinstenzaal. Vier keer per jaar worden hier de aanwinsten voor de collectie getoond. Een bijzondere expositie dit jaar was die van de Expertclass Boekontwerp van het Plantin Instituut te Antwerpen. Vijf studenten kregen de opdracht de uitgave *Lettres de James Ensor à la famille Rousseau* vorm te geven. De eindresultaten werden dankzij een bijdrage van het Fonds Cox-De Ronde opgenomen in de collectie en konden vervolgens getoond worden met een uitleg van de studenten over welke keuzes zij voor hun ontwerp hadden gemaakt.

De tentoonstelling over de Haagse dierentuin te zien, in 2022 te zien in het souterrain en het Haags Montessori Lyceum, was in de zomer van 2023 te zien in het Provinciehuis Zuid-Holland.

1.3.3. Buiten de deur

Het museum organiseert tijdelijke presentaties en museumlessen buiten de deur. Het bereik buiten de deuren van het museum is belangrijk, hiermee trekt het museum publiek die kennis maakt met onze collectie en de verhalen die we vertellen.

Het bereik 2023:

Haagse Dierentuin	750	Provinciehuis Zuid-Holland
Hoogtepunten van de Nederlandse kunst en cultuur	1.375	Airport Library
Museumlessen buiten de deur / De Haagse Museumtent, zie paragraaf 1.3.4	692	Bibliotheken/Verzorgingshuizen
Totaal	2.817	

Airport Library:

Door de samenwerking met Probiblio konden we ook in 2023 weer tentoonstellingen programmeren in de Airport Library op Schiphol. Omdat deze bezoekers niet fysiek geteld kunnen worden, doet het museum een aanname gebaseerd op het totaal aantal bezoekers in de terminal (0,125%). Dit in overleg met Probiblio.

1.3.4 Educatie

In 2023 was het weer druk met schoolgroepen in het museum. Bijna elke doordeweekse dag was volgeboekt met groepen, van kleuters tot middelbare scholieren. De bezoekersaantallen van de schoolgebonden activiteiten zitten nog niet helemaal op het oude niveau, maar scholen hebben duidelijk weer zin in een museumbezoek. Zij zien het belang van cultuureducatie steeds meer in.

Doelgroepen

In 2023 was het opvallend dat er veel groepen uit het speciaal onderwijs naar het museum kwamen. Ook scholen voor kinderen met een beperking (fysiek of mentaal) weten hun weg te vinden naar Huis van het boek. Bij de Stichting Cultuurschakel (cultuur- en kunst aanbieder) en het Cultuurmenu (Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea) staat het museum sinds twee jaar aangemeld als 'geschikt voor speciaal onderwijs' en dat werpt nu zijn vruchten af. De educatieve programma's van Huis van het boek zijn erg praktijkgericht en daardoor makkelijk aan te passen aan verschillende niveaus van de doelgroepen. Het primair onderwijs vormt het grootste deel van de educatieve bezoekers. Het aantal middelbare scholieren is teruggelopen. Dit komt doordat een aantal scholen dat elk jaar met grote groepen naar het museum komt het bezoek heeft uitgesteld. Het museum heeft veel studenten mogen ontvangen. Met de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag heeft het museum een warme band. Studenten komen met regelmaat inspiratie opdoen en onderzoek doen.

Deelnemers	Realisatie	Begroting	Realisatie
Schoolgebonden educatieve groepen	2023	2023	2022
Primair onderwijs	3.921	4.000	3.604
Voortgezet onderwijs	364	900	614
MBO/Hoger onderwijs	39	75	48
Hoger onderwijs, conservator	274	525	0
Totaal	4.598	5.500	4.266

Studenten mbo/ho

274 Studenten van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK) volgen in het kader van de opleiding 'Type Media' en 'Grafische vormgeving, 3^e jaars' in het museum colleges en doen onderzoek. Zij ontvangen een rondleiding en een introductie van het museum.

De Haagse Museumtent

Behalve aandacht voor het speciaal onderwijs is er ook actief gezocht naar andere doelgroepen die Huis van het boek graag wil verwelkomen. In het voorjaar van 2023 heeft Huis van het boek meegedaan met een pilot van de Stichting Gezamenlijke Projecten Haagse Musea: De Haagse Museumtent. Het doel is om de rijkdom van de Haagse musea te laten zien en om jeugd én ouderen te stimuleren om naar musea toe te gaan. Huis van het boek ging op pad naar verzorgingshuizen, buurthuizen en basisscholen met bijzonder onderwijs om daar te vertellen over het boek en het schrift. Dit werd gedaan met een rijkgevulde koffer met objecten. De lessen werden geïntroduceerd met een film en afgesloten met een workshop schrijven met een ganzenveer of kroontjespen.

Met de pilot zijn heel veel ouderen en jeugd bereikt en uit de evaluaties blijkt dat alle deelnemers erg enthousiast waren.

Vooraf bij de verzorgingshuizen en buurthuizen voldoet de Haagse Museumtent aan een behoefte. In 2024 zullen meer Haagse musea zich aansluiten bij De Haagse Museumtent en zullen de lessen buiten de deur zich verder uitbreiden. Bij de voorjaarstentoonstelling van 2024 komt een reizende tentoonstelling langs buurthuizen en verzorgingshuizen in Den Haag en gaan de 13 museumdocenten van Huis van het boek een training - omgaan met ouderen met dementie - volgen.

Workshops en activiteiten

De afdeling educatie organiseert naast de vele school gebonden activiteiten ook workshops bij tentoonstellingen en activiteiten in de schoolvakanties. In januari waren er workshops 'Pastapers-etsen' en in de voorjaarsvakantie na het grote openingsweekend van de Flora Batava tentoonstelling waren er verschillende botanische workshops zoals papierscheppen. In de meivakantie waren er workshops 'Cyanotypie' en in de zomervakantie 24 open schilderateliers voor de VakantiePas, waarbij het schilderen van bloemstilleven centraal stond. Ook was er op Moederdag een masterclass 'Bloemen in aquarel' door Helene Peeters. Elke zaterdag in de zomervakantie werd er een instaprondleiding door de Flora Batava georganiseerd. Bij de tentoonstelling De onbekende Escher waren er in de herfstvakantie voor Festival de Betovering verschillende workshops 'de Wonderlijke wezens van Escher', waarbij er doormiddel van een linoleumsnede wonderlijke wezens op tasjes werden afgedrukt. Bij de tentoonstelling Gordel van papier waren er in de kerstvakantie een aantal uitverkochte workshops 'Batik op papier'. De masterclass 'Miniatuur uit de Rijmbijbel schilderen' van Jaap Boerman was snel uitverkocht en deze masterclass wordt in 2024 herhaald.

Openstelling scriptorium en drukkerij

Elke zaterdag kunnen bezoekers van het museum gratis een workshop 'Schrijven als een monnik' volgen. De bezoeker kan zelf ervaren hoe het is om te kalligrafieren met een ganzenveer. Op zondag zijn er vrijwillige drukkers aanwezig in de drukkerij van het museum om meer te vertellen over het drukkersvak en om samen met de bezoeker een afdruk te maken op één van de drukpersen. Bij elke tentoonstelling wordt een speciale polymeerstempel gemaakt van een mooie afbeelding uit de tentoonstelling. Bezoekers kunnen deze polymeerplaat in de drukkerij zelf afdrucken en mee naar huis nemen.

Illustratorenendag 2023

Op 26 mei organiseerde Huis van het boek voor de tweede keer een zeer geslaagde Illustratorenendag. Met behulp van subsidie van het Pictoright Fonds kon het museum een inspirerende dag organiseren voor 50 (beginnende) illustratoren. Er waren lezingen, discussies en workshops en de dag werd afgesloten met een vrolijke tekenborrel in de tuin. Deze dag voorziet in een behoefte bij jonge kunstenaars. De activiteiten waren uitverkocht. In 2024 herhaalt het museum de Illustratorenendag.

1.3.5 Marketing & Communicatie

De marketinginzet van Huis van het boek is primair gericht op branding en het verhogen van fysiek bezoekersaantallen. In 2023 werd de naamsbekendheid verder uitgebouwd met als doel om het bezoekersaantal te herstellen.

Bezoekersaantallen

In 2023 moest het publiek de weg naar het museum terugvinden. Een stijgende lijn is ingezet; de bezoeker keert terug naar het museum. Helaas nog niet in de aantallen die we gewend waren van voor de corona. In 2023 trok het museum in totaal 16.956 bezoekers, dit aantal werd positief beïnvloed dankzij het aandeel van bezoekers van publieks-evenementen (opening 'Flora Batava', Illustratorenendag, Open Monumentendag en Museumnacht Den Haag).

In 2024 gaan we hard aan de slag om richting het bezoekersaantal van 2019 te groeien. Dit doen we door het maken van interessante tentoonstellingen, die worden ondersteund door marketing en pr campagnes alsook door het ontwikkelen van workshops, lezingen en samenwerking met partners.

Online - strategie

Bezoekers wisten de website en social accounts van het museum goed te vinden. Het museum bouwt aan een sterk online netwerk, vol enthousiaste volgers. Onze focus ligt op het bieden van wisselende educatieve en prikkelende content in een mix van collectie weetjes, kijkjes achter de schermen, aankondigingen van tentoonstelling en randprogrammering.

Website: www.huisvanhetboek.nl

In 2023 is gewerkt aan de optimalisering van de online vindbaarheid van de website door middel van SEO (zoekmachine-optimalisatie) en SEA (Google Adwords). Ondanks de zeer aangescherpte criteria van Google, kwam Huis van het boek ook in 2023 in aanmerking voor een Google Grant ter waarde van \$ 250.000. Huis van het boek werkt voor de Google Adwords samen met INTK, een partij die voor diverse musea aan de slag is met Google Adwords en de inzet van de Google Grant.

Huis van het boek gebruikt Google Analytics om te analyseren hoe de website presteert. In juni 2023 is in samenwerking met INTK de Google Analytics ingesteld in de nieuwste Analytics omgeving (Google Analytics 4).

In 2023 trok onze website 23.325 unieke bezoekers die in totaal 76.817 pagina's hebben bezocht.*

Paginapad en schermklasse	↓ Weergaven	Gebruikers	Weergaven per gebruiker	Gemiddelde betrokkenheidsduur
	76.817 100% van totaal	23.325 100% van totaal	3,29 Gem. 0%	1m 07s Gem. 0%
1 /	19.496	13.443	1,45	25 s
2 /bezoek	7.729	5.111	1,51	36 s
3 /over-het-museum	4.521	3.178	1,42	39 s
4 /collecties	3.443	2.140	1,61	17 s
5 /zien-doen-leren/tentoonstellingen/gordel-van-papier	3.403	2.385	1,43	51 s
6 /zien-doen-leren	3.355	2.161	1,55	13 s
7 /zien-doen-leren/tentoonstellingen/flora-batava	2.670	1.903	1,40	53 s
8 /zien-doen-leren/tentoonstellingen	2.235	1.639	1,36	23 s
9 /zien-doen-leren/activiteiten	2.083	1.276	1,63	24 s
10 /zien-doen-leren/tentoonstellingen/huis-van-het-boek-presenteert-dit-najaar-de-onbekende-escher	1.884	1.408	1,34	39 s

Resultaten 2023*

Online statistieken*:

- Paginaweergaven in 2023 = 76.817 (2022: 89.352)
- Unieke paginaweergaven (gebruikers) in 2023= 23.325 (2022: 34.712)

*bron: Google Analytics

Sociale media (Facebook, Twitter, Instagram)

Huis van het boek blijft vernieuwen op de sociale media, hiermee bereikt het museum talloze (potentiële) bezoekers. De sociale mediakanalen blijven groeien in volgers en bereik. Instagram laat de grootste groei zien. In 2023 is Huis van het boek actief aan de slag gegaan met een bedrijfspagina op LinkedIn. Eind 2023 had de pagina van het museum 949 volgers. Huis van het boek is actief op de volgende sociale mediakanalen:

- » Facebook: 6400 volgers (+ 239)
- » Twitter: 3.661 volgers (- 47) **
- » Instagram: 3368 (+ 587)
- » LinkedIn: 949 volgers (eindstand 2023, gestart in 2023)

**nb. in lijn met de algehele ontwikkeling van het platform waar het aantal gebruikers daalt door de negatieve ontwikkeling van Twitter na overname door Musk.

Digitale nieuwsbrief

Eenmaal per maand verstuurt het museum een digitale nieuwsbrief naar 3.669 e-mailboxen (nieuwsbrief algemeen, vrienden en medewerkers), een groei van + 503 t.o.v. 2022. Per e-mail ontvangt men informatie over o.a. tentoonstellingen, activiteiten en workshops.

Display campagnes

Bij de tentoonstellingen Flora Batava, Gordel van papier en De onbekende Escher werkten wij samen met New Sales Company voor de display campagnes.

Joint promotions en speciale evenementen

Om de naamsbekendheid en het bezoekersaantal te vergroten werkt Huis van het boek samen met strategische partners en met betrokken en ambitieuze medewerkers. Door hen werd het organiseren en uitvoeren van publieksevenementen mogelijk gemaakt.

De tentoonstelling Flora Batava werd geopend met een Flora Batava publieksopening. Een weekend lang (22 en 23 april) kon het publiek (gratis) de tentoonstelling bezoeken en deelnemen aan diverse botanische activiteiten zoals papierscheppen, stekjes ruil, Het Kleurfeest. Het was een geslaagd weekend met 623 bezoekers.

Huis van het boek organiseerde voor de tweede maal de Illustratorenendag (26 mei 2023). Net als in 2019 was het een dag vol lezingen en workshops waar in 2023 vijftig enthousiaste (beginnende) illustratoren aan deelnamen. Wij kijken uit naar de editie 2024. De Illustratorenendag wordt mede mogelijk gemaakt door de financiële steun van Pictoright Fonds.

Jaarlijks neemt het museum deel aan Museumnacht Den Haag (7 oktober 2023). De nacht stond in het teken van letters. Traditiegetrouw werden honderden foto's gemaakt. De Comic Book Fotoshoot en de Letter Tattoo Studio werden druk bezocht. Tijdens de Late Night Colleges lieten de conservatoren boeken op de hand zien. Het publiek kon deelnemen aan flitsrondleidingen door de tentoonstellingen Gordel van papier en De onbekende Escher. Het was gezellig druk in de museumtuin bij de fotoshoot, bar en DJ Casus. Het museum telde 868 museumnachtbezoekers.

Voor de derde maal op rij deed het museum mee met de Urban Trail Den Haag (2 juli 2023), een run door Den Haag in en door bijzondere instellingen. De deelnemers wandelden rustig de route door het museum en de museumtuin. Het museum beschouwt dit evenement voor deelnemers als een kennismaking met het museum.

Dit jaar opende het museum een weekend lang gratis de deuren voor de Open Monumentendag (9 en 10 september), 141 bezoekers bezochten het museum.

Tijdens de zomervakanties doet het museum mee met de Vakantiepas. Op vertoon van de Vakantiepas kregen de deelnemers korting op de workshops.

Tijdens de herfstvakantie doet het museum mee met het Festival de Betovering met speciale workshops voor kinderen. Dit jaar werden tijdens de uitverkochte workshops 'de wonderlijke wezens van Escher' tassen bedrukt met zelf gemaakte wezens.

Dankzij een bijdrage van de Gemeente Den Haag kon het museum dit jaar deelnemen aan het Escher jaar 2023. Vanaf 1 oktober 2023 kon het publiek kennismaken met 'De onbekende Escher'. In deze tentoonstelling is werk te zien dat M.C. Escher in opdracht maakte. Een deel hiervan, waaronder originele tekeningen, was nog niet eerder voor het grote publiek te zien. Het zijn opvallende, kleurige, boekillustraties, programmaboekjes, ex libris en ontwerpen voor postzegels en bankbiljetten. Een tentoonstelling die zeer de moeite waard is voor Escher-liefhebbers. Wegens de enthousiaste reacties is de tentoonstelling nog iets langer te zien, namelijk tot 4 februari 2024. Huis van het boek is blij met de fijne samenwerking rondom de promotie van het Escher jaar en bedankt met name Escher in het Paleis, het Kunstmuseum en Gemeente Den Haag.

Resultaten PR 2023 (print en online)

	2023	2022	2021	2020
Artikelen/uitzendingen	181	111	141	303
Mediawaarde	€ 363.289	€ 280.419	€ 378.643	€ 405.523

Top 3 titels in 2023:

Internet	Print
Ad.nl	Volkskrant
Indebuurt.nl	Trouw
Volkskrant.nl	Mezza/AD

In 2023 was het bereik 9.829.870 (print) en 41.844.949 (internet), samen 51.674.819.

De bron voor deze cijfers is de Jaaranalyse MediaInfoGroep. De Bereikcijfers zijn cumulatieve waarden die een indicatie geven van de potentiële contactmomenten.

De cijfers laten gelukkig weer een stijgende lijn zien na de mindere jaren 2021 en 2022. Het lukte het museum om o.a. goede pers aandacht te verwerven voor de tentoonstelling over de Flora Batava. Ook was die er voor de tentoonstelling in de Koninklijke Bibliotheek in Brussel waar het Huis van het boek-exemplaar van de Rijmbijbel uit 1332 in de zomer te zien was en in het najaar voor de tentoonstelling 'Gordel van papier' in de Volkskrant en Trouw. Erg leuk en leerzaam was de uitzending op 11 oktober 2024 van het jeugdprogramma Het Klokhuis over het maken van boeken. Het museum kon 2023 afsluiten met ruime aandacht voor de tentoonstelling 'De onbekende Escher'.

1.3.6 Stakeholderbeleid

Ook dit jaar verscheen tweemaal het museumtijdschrift *Leeslint* dat aan alle Vrienden en aan een groep belangrijke museumrelaties wordt gestuurd. De aangekondigde vernieuwing van het tijdschrift is niet gerealiseerd, omdat de resultaten van de enquête van 2022 uitwees dat de waardering voor het tijdschrift, zowel wat inhoud als wat vorm betreft, zeer hoog is. Het contact met de stakeholders is sinds corona en de bezuinigingen verwaterd. Het museum kan zich geen grote openingen meer veroorloven. In 2023 is ter gelegenheid van de opening van de tentoonstelling over de Flora Batava wel een laagdrempelig openingsweekend georganiseerd met activiteiten voor jong en oud. Dat neemt niet weg dat het stakeholderbeleid onder de loep moet worden genomen om nieuwe manieren te vinden om contact te leggen met onze belangrijkste relaties. Door het vertrek van de directeur en de grote werkdruk van de medewerkers is dit nog niet gerealiseerd.

1.3.7 Partners

In samenwerking met KB, de nationale bibliotheek werd in het voorjaar de tentoonstelling Flora Batava gemaakt. Onderdeel van de meer permanente samenwerking met deze instelling is het gebruik van depotruimtes binnen het KB-complex. Dit jaar is een begin gemaakt met de voorbereiding op de verhuizing naar het nieuwe KB-depot.

Net als in voorgaande jaren heeft het museum in 2023 samengewerkt met Theater de Vaillant, de Openbare bibliotheken, Probiblio voor Schiphol Airport, de Vrije Academie, Stichting Vakantiepas, Festival de Betovering, het Meertens Instituut, NPO.

1.3.8 Vrienden

Het museum heeft een actieve stichting vrienden die het museum structureel ondersteunt met een jaarbudget voor aankopen. Daarnaast krijgen we regelmatig extra gelden voor tentoonstellingen of bijvoorbeeld digitaliseringsprojecten. Kortom een goed functionerende stichting is belangrijk voor het museum. Voor een museum als Huis van het boek heeft de stichting een aanzienlijke groep van ca. 650 leden.

1.3.9 Zakelijke markt

Vanwege onderbezetting is het museum in 2023 gestopt met een deel van de zakelijke verhuur. Kleine vergaderingen vinden niet meer plaats. Grote vergaderingen vinden in onderling overleg plaats alsook de inzet van onze cateraar.

1.3.10 Informatie Technologie (IT)

In 2023 is de overgang naar Microsoft 365, met de bijbehorende 2-stappen verificatie voltooid. Hiermee heeft onze externe beheerder beter inzicht in het internetverkeer en zijn onze gegevens optimaal beveiligd.

1.3.11 Collectie

Naast de reguliere werkzaamheden zijn er in 2023 verschillende nieuwe projecten gestart. In het kader van Metamorfoze is een doorstart gemaakt met de digitalisering van de middeleeuwse handschriften. Daarnaast financiert Metamorfoze de digitalisering van de collectie Strens, ca. 120.000 bladen ex libris en kleingrafiek en bijbehorende archivalia. Het Mondriaanfonds financiert verder de aanstelling van een junior conservator in het kader van de regeling Erfgoedstarter. In 2023 is een deel van de externe collectie binnen de depotruimte van de Koninklijke Bibliotheek (KB) verhuist. Daarnaast zijn er voorbereidingen getroffen voor de latere verhuizing van een deel van die collectie naar een nieuw te bouwen depot van de KB. Het Ministerie van OCW kende het museum eenmalig financiering toe ter behoud van het archief van letterontwerper, typograaf en docent Gerrit Noordzij. Dit archief wordt na bewerking in 2024 worden overgedragen. Stagiaire Ren O'Hare (Universiteit Tilburg) werkte aan de collectie letterproeven

Registratie

- 927 boeken ingevoerd en ca. 8200 titels gewijzigd;
- overige objecten, ca. 1100 inventarisnummers ingevoerd of gewijzigd. Naast aanpassingen in de tekst van de beschrijvingen werd digitaal beeld toegevoegd.

Schenken en aankopen

In 2023 werden het archief van Rudo Hartman overgedragen aan het museum. Daarnaast schonk Riet Atema een collectie door haarzelf gebonden boeken. Met steun van de Stichting Vrienden van het museum en schenkingen van particulieren konden een aantal belangrijke objecten worden verworven, waaronder ruim 70 Chinese boeken, die een staalkaart bieden van 3 generaties Chinese boekvormgeving, de examenopdrachten van de studenten boekvormgeving van het Plantin Insitut te Antwerpen werken van Russel Maret en Ines von Ketelhodt.

Belangrijke bruiklenen

- British Museum te Londen, voor de tentoonstelling *Hieroglyphs: Unlocking ancient Egypt*, 13 oktober 2022 tot en met 18 februari 2023: Inv. Nr. 42/88, Hiëratische Papyrus met twee gepolychromeerde illustraties (de papyrus Denon).
- Joods Cultureel Kwartier, Amsterdam, voor de tentoonstelling *Nieuwe Kansen, Nieuwe Kunst*, 31 maart t/m 4 september 2023:
 - TA 005 A, nr 2: Kunstblad Wendingen, 1918, jg. 1, nr. 2, omslag door Michel de Klerk;
 - TA 005 A, nr 3-4: Kunstblad Wendingen, 1920, jg. 3, nr. 3-4, omslag door Michel de Klerk;
 - TA 005 B, nr 2: Kunstblad Wendingen, 1932, jg. 12, nr. 2, omslag door Samuel L. Schwarz.
- KBR Museum, Brussel, België, voor de tentoonstelling *De Rijmbijbel van Jacob van Maerlant*, 23 mei t/m 20 augustus 2023:
 - 10 B 21 Jacob van Maerlant, Rijmbijbel, open op 117v-188r.
- KU Leuven Bibliotheken, Leuven, België, voor de tentoonstelling *Kennis aan de ketting. Wetenschap, informatie en censuur in Bouts' tijd*, 5 oktober 2023 t/m 14 januari 2024:
 - 3 E 6 Christoffel Columbus, *De insulis nuper (etc.)* Bazel, 1494, open op titelpagina;
 - 4 A 15 Nicolaus de Lyra, *Postilla litteralis (etc.)* Rome, 1471-1472 (deel 4) open op openingpagina.
- Rijksmuseum van Oudheden, Leiden, voor de tentoonstelling *Het jaar 1000. Nederland in de Ottoonse wereld*, 9 oktober 2023 t/m 22 maart 2024 (wissel pagina's halverwege).
- 10 D 7 *Herbaria pseudo-Apuleius*, 10de eeuw, open op: pp. 14v-15r en pp. 61v-62r.
- 10 B 12 *Vitae*, Metz 1030-1070, open op: pp. 51v-52r en pp. 83v-84r

1.4.1 Samenstelling directie & Raad van Toezicht

De directie werd gevormd door:

- Directeur: mevrouw drs. S. Bechtholt (tot 1 oktober 2023);
- Plaatsvervangend directeur/Hoofd collecties: dhr. Drs. R. Tax (vanaf 1 oktober 2023 waarnemend directeur).

Met ingang van 31 oktober 2016 bestond de Raad van Toezicht (RvT) uit: de algemeen directeur van de KB nationale bibliotheek, dan wel een door deze aangewezen plaatsvervanger, aangevuld met de leden van het Algemeen Bestuurscollege van de KB. In een brief van 13 maart 2023 heeft de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ingestemd met een wijziging van deze statuten, met als voornaamste doel de RvT van het museum los te koppelen van het Algemeen Bestuurscollege van KB, om zo de governance van het museum beter te borgen. Tot 14 maart bestond de RvT uit de volgende leden:

Rooster van aftreden RvT	Termijn 1	Termijn 2
Dhr. H. Buurman (voorzitter), voormalig adjunct-directeur Kunstmuseum	14-03-2023 / 14-03-2028	
Dhr. P. Mosterd (lid), adjunct-directeur Nieuwe Kerk/H'ART Museum	14-03-2023 / 14-03-2028	
Dhr. W. van der Stelt (lid), voormalig VP Strategic Relations, Springer Nature (plaatsvervanger directeur Koninklijke Bibliotheek)	17-12-2014 / 17-12-2019	17-12-2019 / 01-07-2024
Mw. Dr. E.J.B. Knibbeler, algemeen directeur Koninklijke Bibliotheek	permanent lid tot 14-03-2023	
Mr. T.H.J. Joustra, voormalig voorzitter van de Onderzoeksraad voor Veiligheid	25-11-2015 / 25-11-2020	25-11-2020 / 14-03-2023
Mw. Drs. K. Amatmoekrim, novelist, essay schrijfster, moderne literatuur	31-10-2016 / 31-10-2021	31-10-2021 / 14-03-2023
Mw. Prof. Dr. B.A. de Graaf, Faculteitshoogleraar Universiteit Utrecht	31-10-2016 / 31-10-2021	31-10-2021 / 14-03-2023
Mw. Drs. A.S. Roeters, algemeen directeur van de Raad voor de Kinderbescherming	31-10-2016 / 31-10-2021	31-10-2021 / 14-03-2023

1.4.2 De wijze waarop het bestuur invulling heeft gegeven aan Governance Code Cultuur:

Op 14 maart 2023 werden de gewijzigde statuten door de Raad van Toezicht bekrachtigd, nadat deze al eerder door de Staatssecretaris waren goedgekeurd. Hiermee werd het toezicht op de directeur/bestuurder losgekoppeld van het Algemeen Bestuurscollege van KB, de nationale bibliotheek en trad een nieuwe Raad van Toezicht aan. Deze bestaat op dit moment uit drie personen, maar dient tot vijf te worden uitgebreid.

Om de governance ook met de nieuwe raad te waarborgen, volgen we de volgende regels:

- Regelmatig overleg tussen een vertegenwoordiger van de RvT en de directeur van het museum;
- Tenminste tweemaal per jaar RvT vergadering;
- Eenmaal per jaar functionerings-/beoordelingsgesprek directeur met twee leden van de RvT.

1.4.3 De wijze waarop het bestuur invulling heeft gegeven aan Code Culturele Diversiteit:

Huis van het boek ziet de noodzaak van een divers cultuuraanbod en van culturele diversiteit in de sector zelf. Bij de programmering van de tentoonstellingen en activiteiten wordt specifiek aandacht besteed aan (culturele) diversiteit van de mogelijke bezoekers en deelnemers. Marketing en communicatie worden afgestemd op het bereiken van die groepen die we met de diverse programmaonderdelen willen bereiken. Ook is er veel aandacht voor de toegankelijkheid van de website, de tentoonstellingsteksten en die van het gebouw. Om dit te waarborgen, heeft het museum in 2022 een van de medewerkers belast met het toezicht op inclusie en diversiteit. Dat heeft geresulteerd in een inventarisatie op basis waarvan het beleid op inclusie en diversiteit kan worden geformuleerd. De Raad van Toezicht is voornemens voor het eind van 2024 de samenstelling van de leden in de pas te laten lopen met deze code.

1.5. Ondernemerschap/samenstelling eigen inkomsten en strategie bij tegenvallende resultaten

De eigen inkomsten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Eigen inkomsten	Realisatie 2023	Realisatie 2022
	€	€
Eigen inkomsten:		
Publieksinkomsten	123.749	86.560
Overige inkomsten	3.287	8.771
<i>Totale publieks- en directe inkomsten</i>	127.036	95.331
Donaties	13.321	13.959
Vriendenstichting	39.300	24.200
Nalatenschap mevrouw Boekestein	41.142	-177.283
Particuliere bijdrage/legaat	0	29.188
Schenking particulieren	30.000	4.314
Private fondsen	76.736	13.465
<i>Totale bijdragen uit private middelen</i>	200.499	-92.157
Totaal eigen inkomsten	327.535	3.174
Baten in natura	4.400	4.400
Subsidiebedrag OCW	1.478.896	1.311.730
(niet-structureel) publieke subsidie overig	129.770	98.700
TOTALE BATEN	1.940.600	1.418.004
Percentage eigen inkomsten	16,9%	0,2%

Totale subsidiebedrag OCW	1.491.049	1.387.244
Af: Nog te besteden huisvestingslasten	12.153	75.514
Opgenomen structurele OCW subsidie	1.478.896	1.311.730

Toelichting op de realisatie eigen inkomsten 2023 in vergelijking met 2022:

Het museumbezoek laat ten opzichte van het vorige boekjaar een flink herstel zien. Het aantal bezoeken is met ruim 30% gestegen. Het museum heeft dit o.a. te danken aan de tentoonstelling 'Flora Batava. Wilde planten in boeken toen en nu' (22 april – 2 september 2023).

Totale publieks- en directe inkomsten: zijn vermeerderd met ruim € 37.000. Door een groei in bezoekersaantallen kon het museum rekenen op een hogere museumkaartvergoeding, verkopen uit winkelopbrengsten en opbrengsten uit educatieve groepen.

Totale bijdragen uit private middelen: zijn vermeerderd met ruim € 290.000. In 2023 ontving het museum onder andere bijdragen van Pictoright Fonds, Universiteitsfonds Amsterdam, Gravin van Bylandt Stichting en het Mondriaanfonds voor projecten en tentoonstellingen. Daarnaast kon het museum door stijgende koersresultaten de waarden van de nalatenschap mevrouw Boekestein naar boven bijstellen.

Strategie bij tegenvallende resultaten: in 2023 zijn de energiekosten verder gestegen. Dit heeft er toe geleid dat deze kosten verantwoord in de exploitatierekening mede in mindering gebracht worden op de balanspost Nog te besteden Huisvestingssubsidie. De genoemde strategieën in het jaarverslag 2022 blijven onveranderd; strakke afspraken zijn gemaakt over het doen van uitgaven:

- De budgethouder is verantwoordelijk en houdt het budget in de gaten door regelmatig een overzicht op te vragen bij boekhouding; het inkoopproces is aangescherpt. Zowel bij ingekomen offertes als facturen boven de € 2.000 wordt goedkeuring gevraagd aan de directeur;
- De Controller/Hoofd Financiën en de Directeur hebben wekelijks overleg over de stand van zaken en sturen bij indien nodig;
- Een tentoonstelling of andere activiteit gaat alleen door als deze vooraf volledig gefinancierd is: hiervoor is altijd externe financiering nodig. Het museum heeft onvoldoende middelen om tentoonstellingen zelf te financieren; de focus van de directie ligt altijd bij incidentele fondsenwerving, verhoging van de bezoekersaantallen en door met het Ministerie in gesprek te gaan over de hoogte van de subsidie.

1.6. Reflectie op het planmatig beleid voor het beheer van de cultuurobjecten of verzamelingen

Reguleren van de juiste klimatologische omstandigheden blijft lastig in de nauwelijks geïsoleerde historische panden van het museum. Licht en warmte worden waar mogelijk gereguleerd en natuurlijk licht wordt geweerd met behulp van binnen- en buitenluiken. De temperatuur en de luchtvochtigheidsgraad in de ruimtes worden voortdurend gemonitord, maar met name in de zomer wrekt zich het feit dat de museale ruimtes weinig geïsoleerd zijn. De komende jaren wil het museum verduurzamingsmaatregelen nemen, waarmee deze problematiek zo veel waar mogelijk kan worden weggenomen.

Archieven Rudo Hartman en Gerrit Noordzij

In 2023 werd het archief van de vormgever Rudo Hartman geschonken. Het geheel zal in de loop van 2024 worden ontsloten en opnieuw verpakt. In het derde kwartaal werd het museum benaderd door de erven van typograaf, vormgever en docent Gerrit Noordzij (1931-2022). De familie wilde het materiaal graag onderbrengen bij Huis van het boek, maar bij inspectie bleek het materiaal deels aangetast door schimmel. In overleg met de RCE en het ministerie van OCW is een plan opgesteld het archief (waar mogelijk) te laten bestralen en schoon te maken. Het ministerie heeft hiertoe een eenmalige bijdrage van 12.000 Euro toegezegd.

Digitalisering en conservering

Van recent verworven en geregistreerd materiaal worden door een vrijwilliger digitale beelden gemaakt en toegevoegd aan de catalogus. De ruimte die was ingericht als de tentoonstellingsruimte *Lood tot Led* werd al enige jaren niet meer gebruikt. In 2023 is deze opstelling afgebroken, om begin 2024 dienst te gaan doen als digitaliseringsruimte.

Metamorfoze projecten

In 2023 is het Metamorfoze-project rond de conservering en digitalisering van de Exlibriscollectie van Eugène Strens van start gegaan. Het betreft ca. 120.000 bladen uit de collectie van Eugène Strens (1899-1980), met werk van bekende moderne kunstenaars. Zoals Jeanne Bieruma Oosting, Jean Cocteau, M.C. Escher, Gustav Klimt en Käthe Kollwitz. Daarnaast wordt ook het persoonlijk archief van Strens en dat van de Nederlandse Exlibris Kring geconserveerd en gedigitaliseerd. Een bedrag van ca. € 250.000 is ter beschikking gesteld. Het project heeft een looptijd van 36 maanden.

Daarnaast is er in 2023 een samenwerkingsovereenkomst met KB, de nationale bibliotheek afgesloten met als doel alle middeleeuwse handschriften te digitaliseren en beschikbaar te stellen aan het publiek, onder meer via de portals eCodicesNL en Medieval Manuscripts in Dutch Collections (MMDC).

Beheer en Behoud (inclusief Bruiklenen)

Helaas heeft de Koninklijke Bibliotheek per 1 januari 2022 de ondersteuning op het gebied van externe bruiklenen opgezegd, waarmee de beherende taken voor het museum zijn toegenomen. Om het hiermee ontstane probleem op te lossen is de Conservator Tentoonstellingen opgenomen in de afdeling Collectie. Hier wordt zij onder andere verantwoordelijk voor in- en uitgaand bruikleenverkeer, daarnaast werkt zij aan het beheer en behoud van de collectie. Hiertoe is de balkonkamer als beheer- en behoudsruimte ingericht.

Calamiteitenplan Collectie

Huis van het boek beschikt over een calamiteitenplan, waarin de risico's voor gebouw en collectie benoemd zijn. Het plan voorziet in een crisisteam, een Hulpteam Mens en Gebouw, een Hulpteam Collectie en een Hulpteam Pers & Buren.

Collectie-registratie

Van het collectie-registratiesysteem wordt dagelijks een back-up gemaakt die wordt bewaard in de meldkamer van het museum. Een externe back-up van de gegevens is ondergebracht bij het datacenter van Backup-connect.

1.7. Reflectie op het MOIP huisvesting musea, waarbij tevens wordt ingegaan op afwijkingen van dit plan

Van medio april tot en met december 2023 was het hoofd facilitaire dienst door ziekte afwezig. De uitvoering van de MOIP kon slechts ten dele worden opgevangen door de directeur in samenspraak met een medewerker facilitaire dienst. Een deel van het onderhoud is noodgedwongen doorgeschoven naar 2024.

Helaas is het vochtprobleem in het koetshuis nog niet bevredigend opgelost. Wel heeft het Rijksvastgoedbedrijf vóór het tekenen van de nieuwe huurovereenkomst schriftelijk bevestigd dat deze de nodige reparatiewerkzaamheden aan het koetshuis nog zullen bekostigen.

In het nieuwe huurcontract dat op 1 januari 2024 ingaat, is opgenomen dat het museum nog twee jaar toegang houdt tot de digitale werkruimte, waarin het RVB de bij hen aanwezige informatie zoals tekeningen, revisietekeningen enz. beschikbaar stelt. Deze informatie wordt door een door het museum aangewezen erkend Technisch Adviesbureau ondergebracht in een beheerssysteem, waarin alle huisvestingszaken zoals bouwtekeningen, MOIP, wettelijke verplichtingen, enz. worden opgenomen.

De energielasten zijn verdubbeld in vergelijking met 2022. Deze zorgwekkende ontwikkeling is een extra impuls tot verduurzaming. In 2023 heeft het museum een brief ontvangen van OCW waarin het museum vanaf 2024 mag rekenen op een subsidie voor verduurzaming van de panden. Enige stappen zijn reeds gezet om verduurzamingsmaatregelen te verwerken in een aangepaste MOIP. Vanaf 2024 staat dit hoog op de agenda. Een betere isolatie en lichtplan zullen niet alleen kostenbesparend werken, maar zullen ook de beleving en welbevinden van de bezoeker ten goede komen.

Den Haag, d.d. 4 april 2024

Dhr. R. Tax

Waarnemend directeur

Stichting tot Beheer van het Museum van het boek / Museum Meermanno-Westreenianum

Hoofdstuk 2: Prestatieverantwoording

2.1. Activiteiten & bereik (model III)

Uitgangspunt voor de prestatieverantwoording is het activiteitenplan 2021-2024.

De overeengekomen prestaties kunnen als volgt worden weergegeven:

Activiteiten & bereik		2023		Activiteitenplan 2023		Gecorrigeerde aantallen 2022		Jaarverslag 2022	
		Aantal tentoonstellingen	Aantal Bezoek	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoek	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoek	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoek
A	Bezoeken in het museum		16.956		27.500		12.709		12.233
B	Bezoeken buiten het museum		2.817		15.000		8.313		8.313
	Tentoonstellingen		19.773		42.500		21.022		20.546
A1	Tijdelijke presentaties grote zalen (totaal 2+3+4+5)	4	16.956	4	27.500	3	12.709	3	12.233
A2	Reguliere bezoeken		12.358		22.000		8.443		7.967
A3	Bezoeken bso/po		3.921		4.000		3.604		3.604
A4	Bezoeken vo		364		900		614		614
A5	Bezoeken mbo/ho		313		600		48		48
	Specificatie bezoeken totaal		16.956		27.500		12.709		12.233
A6	Gratis bezoeken, waarvan:		3.472		2.100		2.869		2.806
	- volwassenen		2.293		250		1.777		1.730
	- volwassenen museumnacht		868		1.000		1.036		1.036
	- jeugd		274		100		0		0
	- kinderen		37		750		56		40
A7	Betaalde bezoeken		13.484		25.400		9.840		9.427
	- Volbetalend, waarvan:		1.472		4.450		1.014		716
	- volwassenen		1.299		3.500		790		602
	- jeugd		34		250		29		16
	- kinderen		139		700		195		98
	- Gereduceerd tarief, waarvan:		4.828		11.500		4.642		4.527
	- volwassenen, o.a. activiteiten		493		6.750		340		296
	- jeugd		371		900		620		618
	- kinderen		3.964		3.850		3.682		3.613
	- Museumkaart, waarvan:		7.184		9.450		4.184		4.184
	- volwassenen		6.730		8.750		3.827		3.827
	- jeugd (junior)		454		700		357		357
B1	Bezoeken buiten het museum		2.817		15.000		8.313		8.313

Activiteiten & bereik		2023		Activiteitenplan 2023		Gecorrigeerde aantallen 2022		Jaarverslag 2022	
		Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
8	Overige bezoeken:								
	Bezoeken website totaal		76.817		133.837		89.352		89.352
9	Aantal unieke bezoeken website		23.325		97.336		34.712		34.712
	Overige activiteiten	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
		Activiteiten	deelnemers	Activiteiten	deelnemers	Activiteiten	deelnemers	Activiteiten	deelnemers
10	School gebonden activiteiten:	232	4.598	195	5.500	213	4.266	213	4.266
11	- waarvan primair onderwijs (po)	196	3.921	158	4.000	180	3.604	180	3.604
12	- waarvan voortgezet onderwijs (vo)	18	364	24	900	31	614	31	614
13	- waarvan mbo/hoger onderwijs (ho)	18	313	13	600	2	48	2	48
	Openbare activiteiten								
	- vakantiepas	24	93	0	0	24	128	7	71
	- verjaardagen	1	8	8	80	4	25	2	25
	- workshops/lezingen/ instapronleidingen	35	534	24	360	15	224	5	95
	<i>subtotaal</i>	60	635	32	440	43	377	14	191
	- museumnacht	1	868	1	630	1	1.036	1	1.036
	- rondleidingen	63	945	0	0	84	1.260	4	84
	<i>subtotaal</i>	64	1.813	1	630	85	2.296	5	1.120
14	Totaal openbare activiteiten	124	2.448	33	1.070	128	2.673	19	1.311
15	Totaal overige activiteiten (10+14)	356	7.046	228	6.570	341	6.939	232	5.577

Studenten mbo/ho

Deelnemers 313 studenten, waarvan 274 Studenten van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK) volgen in het kader van de opleiding 'TypeMedia' en 'Grafisch vormgeving, 3^e jaars' in het museum colleges en doen onderzoek. Zij ontvangen een rondleiding en een introductie van het museum. Deze gratis bezoeken zijn toegevoegd aan de bezoeken mbo/ho en verminderd op de bezoeken gratis volwassenen. In totaal 18 activiteiten.

Toelichting kolom gecorrigeerde aantallen 2022: gaande het boekjaar 2023 is geconstateerd dat het scannen van betaalde e-tickets voor toegang tot het museum bij binnenkomst niet juist werd uitgevoerd. Uit het kassasysteem van TicketTeam zijn deze aantallen inzichtelijk. Het gaat om 476 bezoeken in het museum voor tentoonstellingen en 1.433 bezoeken voor overige activiteiten. De directie meent dat deze aantallen alsnog toegevoegd dienen te worden in de prestatieverantwoording.

Hoofdstuk 3: Jaarrekening 2023

3.1. Inleiding

Deze jaarrekening is de derde van de cultuursubsidie 2021-2024. De rijks subsidie voor deze periode is toegekend op basis van de meerjarenbegroting, beleidsvoornemens en prestatieafspraken, zoals die op 30 november 2020 bij het Ministerie van OCW werden ingediend.

Met de brief van het Ministerie van OCW, d.d. 15 september 2020 (referentie 160930/25112150) is voor de jaren 2021-2024 ambtshalve een subsidie verleend van € 854.176 voor publieksactiviteiten per jaar. Conform de brief, d.d. 15 juni 2022 (referentie 175948/32490867) is het jaarlijkse subsidiebedrag verhoogd naar € 903.831. Conform de brief, d.d. 25 mei 2023 (referentie 175948/37475688) is de hoogte van het jaarlijkse subsidiebedrag gewijzigd naar € 962.876.

Met de brief van het Ministerie van OCW, d.d. 21 september 2021 (referentie 160930/29422722) is voor het jaar 2022 ambtshalve een subsidiebedrag verleend van € 114.805 voor collectiebeheer en een subsidiebedrag van € 346.324 voor huisvesting, totaal € 461.129. Conform de brief, d.d. 15 juni 2022 zijn de subsidiebedragen verhoogd naar respectievelijk € 119.003 en € 364.410, totaal € 483.413. Conform de brief, d.d. 25 mei 2023 (referentie 129512/37471267) is de hoogte van de Erfgoedwetsubsidie 2023 gewijzigd naar € 126.778 voor collectiebeheer en € 401.395 voor huisvesting, totaal € 528.173.

Overzicht instellingssubsidie OCW	Realisatie 2023
	€
Culturele subsidies	
Exploitatiebijdrage, structureel	962.876
Erfgoedwet, huisvesting	401.395
Erfgoedwet, collectiebeheer	126.778
Totale subsidie OCW	1.491.049

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de bepalingen zoals vastgelegd in het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en in het Handboek Verantwoording Instellingen Erfgoedwetsubsidies 2021-2024.

Verwerking/verdeelsleutels:

De toerekening van baten en lasten aan de museale functies heeft plaatsgevonden conform het kostenplaatsenmodel, waarbij voor iedere museale functie een groep kostenplaatsen is vastgesteld.

De huisvestingssubsidie en -lasten worden op basis van vierkante meters toegerekend aan de verschillende functies.

De toerekening van de subsidie OCW vindt plaats conform de verhouding resultaat voor bestemmingen van de afdelingen ten opzichte van het totale resultaat voor bestemmingen (beiden exclusief subsidie OCW).

De toerekening van het saldo uit bedrijfsvoering (exploitatie resultaat) van de functie algemeen beheer vindt plaats conform de verhouding afdelingslasten ten opzichte van totale lasten, exclusief algemene beheerslasten.

3.2. Samengevoegde balans (model I)
(na resultaat bestemming)

ACTIVA	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Vaste activa		
Immateriële vaste activa	13.344	18.891
Materiële vaste activa	148.639	162.948
Financiële vaste activa	1.142.653	1.101.511
Totale vaste activa	1.304.636	1.283.350
Vlottende activa		
Voorraden	4.640	9.388
Vorderingen	109.874	70.127
<i>Debiteuren</i>	1.994	3.193
<i>Omzetbelasting</i>	47.713	25.363
<i>Overige vorderingen en overlopende activa</i>	60.167	41.571
Effecten	0	36.365
Liquide middelen	1.376.949	1.454.099
Totale vlottende activa	1.491.463	1.569.979
TOTALE ACTIVA	2.796.099	2.853.329
PASSIVA		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	358.643	282.970
<i>Museum Meermannno</i>	358.643	229.914
<i>Administratie Fonds Museum Meermannno</i>	0	53.056
Bestemmingsreserves	1.439.195	1.321.618
Herwaarderingsreserve	0	0
Totale eigen vermogen	1.797.838	1.604.588
Langlopende schulden		
Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW	537.738	525.585
Nog te betalen bedragen	118.200	122.600
Investeringsubsidies	94.940	121.792
Totale langlopende schulden > 1 jaar	750.878	769.977
Kortlopende schulden		
Crediteuren	55.362	23.618
Schulden ter zake van belastingen en van premies sociale verzekering	27.172	29.046
Pensioen/WGA	26.550	29.857
Overige schulden en overlopende passiva	138.299	396.243
Totale kortlopende schulden < 1 jaar	247.383	478.764
TOTALE PASSIVA	2.796.099	2.853.329

In paragraaf 3.5. volgen de specificaties en de bijbehorende toelichtingen op de diverse balansposten.

3.3. Samengevoegde categoriale exploitatierekening (model IIb)

HUIS VAN HET BOEK		Realisatie	Norm	Realisatie
2023		2023	begroting act.plan 2023	2022
Bezoekersaantallen in het museum		16.134	27.500	12.233
Bezoekersaantallen buiten het museum		2.817	15.000	8.313
Totaal		18.951	42.500	20.546
Publieksinkomsten (1) per bezoeker		€ 7,45	€ 7,76	€ 7,08
Eigen inkomsten		€	€	€
1	Publieksinkomsten binnenland (2+3)	123.749	213.500	86.560
2	Kaartverkoop	22.866	70.000	16.166
3	Overige publieksinkomsten	100.883	143.500	70.394
4	Publieksinkomsten buitenland (bibl/mediatheek)	0	0	0
5	Totaal publieksinkomsten(1+4)	123.749	213.500	86.560
6	Sponsorinkomsten	0	5.000	0
7	Vergoeding coproducent	0	0	0
8	Totaal overige directe inkomsten	3.287	2.000	8.771
9	Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	3.287	7.000	8.771
10	Totaal directe inkomsten (5+9)	127.036	220.500	95.331
11	Indirecte inkomsten	0	0	0
12	Private middelen - particulieren incl. vrienden	123.763	88.200	-105.622
13	Private middelen bedrijven	0	0	0
14	Private middelen - private fondsen	76.736	202.000	13.465
15	Private middelen - goede doelenloterijen	0	0	0
16	Totaal bijdragen uit private middelen (12+13+14+15)	200.499	290.200	-92.157
17	Totaal eigen inkomsten (10+11+16)	327.535	510.700	3.174
18	Baten in natura	4.400	0	4.400
Subsidies				
19	Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	1.478.896	1.305.983	1.311.730
20	OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	962.876	854.176	903.831
21	OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	389.242	339.340	288.895
22	OCW: Erfgoedwet onderdeel collectie	126.778	112.467	119.004
23	OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidie onderzoek en wetenschap	0	0	0
24	Totaal structureel provincie	0	0	0
25	Totaal structureel gemeente	0	0	0
26	Totaal structurele publieke subsidie overig	0	0	0
27	Totaal structurele subsidies (19+24+25+26)	1.478.896	1.305.983	1.311.730
28	Totaal (niet-structureel) publieke subsidie overig	129.770	14.500	98.700
29	Totaal subsidies (27+28)	1.608.666	1.320.483	1.410.430
Totale baten (17+18+29)		1.940.601	1.831.183	1.418.004
Percentage eigen inkomsten *)		16,9%	27,9%	0,2%

		Realisatie	Norm aanvraag act.plan	Realisatie
		2023	2023	2022
	LASTEN	€	€	€
1	Personeelslasten	962.345	947.500	944.504
2	Huisvestingslasten	382.865	339.340	319.214
3	Afschrijvingen	54.221	67.500	57.656
4	Aankopen	14.728	15.000	37.296
5	Overige lasten	338.741	452.900	259.354
5a	Overige collectie	15.934	45.250	27.771
	Activiteitenlasten	206.977	308.050	130.330
5b	Overige publieksactiviteiten	184.697	271.750	110.567
5c	Overige inkopen	22.280	36.300	19.763
5d	Overige algemeen beheer	115.830	99.600	101.253
	Totale lasten (1+2+3+4+5)	1.752.900	1.822.240	1.618.024
6	Saldo uit gewone bedrijfsvoering	187.701	8.943	-200.020
7	Saldo rentebaten/lasten	5.737	0	-5.187
8	Mutaties aankoopfonds	0	0	0
9	Bijzondere baten en lasten (totaal)	0	0	0
10	EXPLOITATIERESULTAAT (6+7+8+9) voor bestemmingen	193.438	8.943	-205.207

	Verdeling resultaat	Realisatie	Norm Aanvraag act.plan	Realisatie
		2023	2023	2022
		€	€	€
	EXPLOITATIERESULTAAT voor bestemmingen	193.438	8.943	-205.207
	<i>Mutaties algemene reserve:</i>			
	Bestemmingsreserve: Vervanging bedrijfsinstallaties	10.681	0	10.681
	Bestemmingsreserve: Boekengeluk	-13.502	0	7.928
	Bestemmingsreserve: Nalatenschap Boekestein	-41.142	-7.500	177.283
	Bestemmingsreserve: Stichting Grafivisie	-21.630	0	0
	Bestemmingsreserve: Stichting Primrose	-23.084	0	0
	Bestemmingsreserve: Polak	-25.000	0	0
	Bestemmingsreserve: Beekman	-3.900	0	0
	Totale mutaties posten van het eigen vermogen	-117.577	-7.500	195.892
	Resultaat NA bestemmingen algemene reserve	75.861	1.443	-9.315

3.4. Waarderingsgrondslagen

Algemene grondslagen voor de cijfers

Conform de statuten, F179/F694/31003693, versie 6 maart 2016, gepasseerd 31 oktober 2016, artikel 1 draagt de Stichting de naam: Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek | Museum Meermannno-Westreenianum. De stichting is gevestigd te 's-Gravenhage en is ingeschreven in het register van de Kamer van Koophandel onder nummer 41158851. Conform de statutenwijziging, 18839sb, 14 augustus 2023, heeft de stichting ten doel het bevorderen bij een breed publiek van kennis en belangstelling voor de ontwikkelingen op het gebied van de geschiedenis van boek- en drukkunst op alle aspecten (artikel 2.1).

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de bepalingen zoals vastgelegd in het Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en in het Handboek Verantwoording Instellingen Erfgoedwetsubsidies 2021-2024. Het Ministerie van OCW heeft aansluiting gezocht bij algemeen aanvaarde verslaggevingsgrondslagen zoals vastgelegd in Boek 2, Titel 9 van het Burgerlijk Wetboek (met enkele uitzonderingen) en de RJ 640 van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving. In het handboek zijn voor de musea specifieke modellen opgenomen voor balans en exploitatierekening.

Algemeen

Verslaggevingsperiode:

Het boekjaar loopt van 1 januari 2023 tot en met 31 december 2023. Alle bedragen luiden in euro's.

Vergelijkende cijfers:

De vergelijkende cijfers van het voorgaande boekjaar zijn, waar nodig, slechts qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden aangepast. Dit heeft betrekking op de pensioen/WGA waarbij het saldo aan zowel de debet- als creditzijde met elkaar zijn gesaldeerd. In de realisatie 2023 en de vergelijkende cijfers 2022 zijn verschoven energie en schoonmaakkosten binnen de afdelingen toegepast.

Gebruik van schattingen:

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het management oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herziening van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Collectie:

De collectie is eigendom van de Staat der Nederlanden en is in beheer gegeven aan het museum. De waarde van de collectie is daarom niet in de balans opgenomen. Het museum draagt zorg voor het beheer van de collectie.

De waardering van activa en passiva, en de bepaling van het resultaat, vinden plaats op basis van historische kosten, tenzij in de onderstaande toelichting anders is vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Foutherstel: Vervangingsreserve bedrijfsinstallaties: Met de brief van het Ministerie van OCW, 16 december 2004, met kenmerk DCE/04/56335, is per 1 januari 2005 de overdracht van de bedrijfsinstallaties in economische en juridische eigendom overgedragen aan Museum Meermannno. De 'om niet' verkregen bedrijfsinstallaties zijn gewaardeerd tegen een getaxeerde waarde bij overdracht ad € 159.975. De getaxeerde waarde plus een eenmalig startbudget van € 36.200, samen € 196.175 is opgenomen als vervangingsreserve. Gaande het boekjaar 2023 is geconstateerd dat vanwege desinvesteringen eerdere jaren een bedrag van € 28.457 op de reserve kon vrijvallen. Dit bedrag is in 2023 verwerkt en in de vergelijkende cijfers 2022 aangepast. Per 1 januari 2022 bedraagt de boekwaarde van de investeringen bedrijfsinstallaties € 57.521 plus het startbudget € 36.200 samen € 93.721 in plaats van € 122.178.

Hieronder is inzicht gegeven wat de impact is op het vermogen en het resultaat			
Toelichting grondslagen			2.022
Eigenvermogen per 1-1			1.809.808
Foutherstel vrijval reserve bedrijfsinstallaties			-28.457
Foutherstel algemene reserve			28.457
Aangepaste openingsbalans per 1-1			1.809.808
Het foutherstel is als volg verwerkt in de cijfers van 2022			
	Openingsbalans	foutherstel	Aangepaste openingsbalans
Eigen vermogen	1.809.808	-	1.809.808
Reserve bedrijfsinstallaties	122.178	-28.457	93.721
Algemene reserve	209.246	28.457	237.703

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa (website en software) worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs verminderd met de cumulatieve afschrijvingen volgens vaste percentages van de aanschafwaarden en bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingspercentages zijn vastgesteld op basis van de verwachte economische gebruiksduur. Er wordt afgeschreven van het moment van ingebruikname. De afschrijvingstermijn voor software en de website is vijf jaar.

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd op historische kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen gebaseerd op de verwachte levensduur. Investerings vanaf € 450 worden geactiveerd. De inventaris wordt afgeschreven tot een restwaarde nihil. De afschrijvingstermijnen voor de te onderscheiden activa zijn:

Activa	Jaren
Verbouwing	10
Bedrijfsinstallaties	10-15
Kantoorinventaris	10-20
Kantoomachines en software	5
Winkelrestauratie	10
Presentatiemateriaal	5-20
Beveiliging	10
Technische dienst	5-10
Restauratie- en conserveringsmateriaal	10-20

Voor de investeringen voor veiligheidszorg, educatiezolder en koelinstallatie zijn investeringssubsidies ontvangen. Deze investeringssubsidies zijn op de balans verantwoord onder de langlopende schulden.

Financiële vaste activa

Onder de financiële vaste activa is een vordering uit hoofde van een nalatenschap opgenomen en wordt gewaardeerd tegen de reële waarde. Dit betreft een vordering onder last van levenslang vruchtgebruik van een tweetal vruchtgebruikers. De reële waarde wordt bepaald door de vordering tegen contante waarde te waarderen. In de berekening van de contante waarde is rekening gehouden met de verwachte levensduur van de vruchtgebruikers en een rentevoet van 2%.

Voorraden

De voorraden zijn gewaardeerd tegen inkoopprijs onder aftrek van een eventuele voorziening voor incourantheid.

Vorderingen

De vorderingen worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde. Noodzakelijk geachte voorzieningen voor mogelijke verliezen als gevolg van oninbaarheid worden in mindering gebracht.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva zijn, tenzij anders vermeld, gewaardeerd op nominale waarde.

Effecten

De onder de vlottende activa opgenomen effecten worden gewaardeerd tegen beurswaarde, waarbij het verschil tussen verkrijgingprijs en de beurswaarde wordt opgenomen in een herwaarderingsreserve.

Liquide middelen

De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Bestemmingsfondsen

Een eventuele onderbesteding van de ontvangen subsidies worden in het desbetreffende boekjaar gedoteerd aan het bestemmingsfonds.

Bestemmingsreserves

Een door het bestuur aangebrachte beperking in de reserves wordt aangeduid als bestemmingsreserve.

Herwaarderingsreserve effecten

Herwaardering van de effecten als gevolg van een beurswaarde die hoger is dan de historische aanschafprijs, worden rechtstreeks verwerkt in de herwaarderingsreserve effecten.

Langlopende schulden

Opgenomen schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde.

Onder de langlopende schulden zijn ontvangen investeringssubsidies verantwoord die zijn ontvangen voor investeringen in bepaalde activa. Aan de investeringssubsidie wordt jaarlijks een bedrag onttrokken/gedoteerd gelijk aan de mutatie in de activa waarop deze investeringssubsidie betrekking heeft. Tevens zijn onder deze post de overige en overlopende passiva met een langlopend karakter opgenomen.

Kortlopende schulden

Opgenomen schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Baten

De baten betreffen directe exploitatieopbrengsten van het museum en de ontvangen subsidies van het Ministerie van OCW (waaronder de huisvestingssubsidie) en derden. Schenkingen van museale objecten worden na taxatie en ondertekening van notariële koop- en schenkakten in de jaarrekening verantwoord als overige private subsidies. Voor hetzelfde bedrag zijn deze schenkingen verwerkt in de aankoopkosten voor boeken.

Toerekening:

De baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn verwezenlijkt. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen, indien zij voor het vaststellen van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Lasten

De kosten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenen

Museum Meermanno is aangesloten bij het pensioenfonds Zorg & Welzijn. De door het fonds verzorgde pensioenregeling is een toegezegde pensioenregeling. De stichting verwerkt de toegezegde pensioenregeling als een toegezegde bijdrageregeling waardoor de pensioenlasten in de jaarrekening gelijk zijn aan de betaalde premies aan het fonds. Dit betekent tevens dat niet alle mogelijke risico's verbonden aan deze regeling in de balans tot uitdrukking zijn gebracht.

Afschrijvingen

Afschrijvingen worden berekend op basis van de verkrijgingprijs. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte levensduur.

3.5. Toelichting op de balans

3.5.1. Materiële vaste activa

VERLOOPSTAAT IMMATERIELE EN MATERIELE VASTE ACTIVA	Software en website	Totaal immateriële vaste activa	Ver- bouwing	Bedrijfs- installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen *)	Totaal materiële vaste activa	Totaal vaste activa
	€	€	€	€	€	€	€
Aanschafwaarde	27.735	27.735	327.819	325.815	989.298	1.642.932	1.670.667
Cumulatieve afschrijvingen 31-12-2022	-8.844	-8.844	-301.996	-257.533	-920.456	-1.479.984	-1.488.829
Boekwaarde 1-1-2023	18.891	18.891	25.823	68.282	68.842	162.948	181.838
Investeringen	0	0	0	0	34.366	34.366	34.366
Afschrijvingen 2023	-5.547	-5.547	-8.601	-16.724	-23.349	-48.674	-54.221
Desinvesteringen	0	0	0	0	-117.014	-117.014	-117.004
Cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen	0	0	0	0	117.014	117.014	117.014
Boekwaarde 31-12-2023	13.344	13.344	17.222	51.558	79.859	148.639	161.983
Aanschafwaarde	27.735	27.735	327.819	325.815	906.650	1.560.284	1.588.019
Cumulatieve afschrijvingen	-14.391	-14.391	-310.597	-274.257	-826.791	-1.411.645	-1.426.036
Boekwaarde 31-12-2023	13.344	13.344	17.222	51.558	79.859	148.639	161.983

*)

SPECIFICATIE ANDERE VASTE BEDRIJFSMIDDELEN	Kantoor- inventaris	Winkel- restau- ratie	Kantoor machines/ software	Presen- tatie- mat.	Bevei- liging	Tech- nische dienst	Restau- ratie	Totaal
	€	€	€	€	€	€	€	€
Aanschafwaarde 1-1-2022	260.740	78.849	195.211	351.034	61.249	3.336	38.880	989.298
Cumulatieve afschrijvingen 31-12-2021	-256.253	-78.849	-166.306	-339.573	-50.900	-1.850	-26.724	-920.456
Boekwaarde 1-1-2023	4.487	0	28.905	11.461	10.349	1.486	12.156	68.842
Investeringen	2.711	0	9.905	0	21.750	0	0	34.366
Afschrijvingen 2023	-739	0	-12.671	-4.057	-2.688	-334	-2.860	-23.349
Desinvesteringen	0	0	-14.525	-53.056	-26.475	0	-22.958	-117.014
Cumulatieve afschrijvingen desinvesteringen	0	0	14.525	53.056	26.475	0	22.958	117.014
Boekwaarde 31-12-2023	6.458	0	26.139	7.404	29.411	1.152	9.296	79.859
Aanschafwaarde 31-12-2022	263.451	78.849	190.591	297.978	56.524	3.336	15.922	906.650
Cumulatieve afschrijvingen	-256.993	-78.849	-164.452	-290.574	-27.113	-2.184	-6.626	-826.791
Boekwaarde 31-12-2023	6.458	0	26.139	7.404	29.411	1.152	9.296	79.859

Investeringen	2023
	€
Kantoorinventaris: Back Quality Ergonomics, bureaustoel	1.558
Kantoorinventaris: Workspace, bureostoelen	1.153
Kantoorcomputers: laptop	1.470
Software: Firewall Fortigate	2.599
Kantoorcomputers: HP dockingstations 4x	1.944
Kantoorcomputers: HP laptop 15,6 inch	758
Kantoorcomputers: HP laptop 14 inch	669
Kantoorcomputers: HP dockingstation	978
Kantoorcomputers: HP laptop 15,6 inch	739
Kantoorcomputers: HP laptop	748
Beveiliging: Koudverdamper	21.750
	34.366

De verzekerde waarde van de bedrijfsinventaris is op 18 september 2023 (gewijzigd rapport d.d. 19 oktober 2023) vastgesteld op € 1.625.000 (Zie taxatierapport Troostwijk, nr. 229861-03-0). Het taxatierapport heeft een geldigheidsduur van drie jaar.

3.5.2. Financiële vaste activa

Onder de financiële vaste activa is een vordering inzake een nalatenschap opgenomen. Dit betreft een vordering onder last van levenslang vruchtgebruik van een tweetal vruchtgebruikers. Deze vordering heeft een overwegend langlopend karakter en is gewaardeerd tegen contante waarde, rekening houdend met de verwachte levensduur van de vruchtgebruikers en een rentevoet van 2,33%. Per 31 december 2023 heeft een herwaardering plaatsgevonden ad € 41.142. De vordering heeft een waarde van € 1.142.653.

MUSEUM MEERMANN NALATENSCHAP MEVROUW G.A. BOEKESTEIN VORDERING PER 31 DECEMBER 2023					
	Geboorte- jaar	Leeftijd 31-12-23	Levens- verwachting (Bron: CBS)	Depot	Rente 2,33% CW
Vruchtgebruikers				2023	
Mevrouw A.G. Boekestein	1924	99	2,10	673.973	642.150
De heer K.S. Chong	1942	81	7,83	599.419	500.504
Stand 2023				1.273.392	1.142.653
Mutatie 2023					41.142
Stand 2022					1.101.511
Saldi zijn ontleend aan de opgaven van de abn amro aangaande de portefeuilles aandelen/obligaties en liquiditeiten.					

3.5.3. Vlottende activa

I. Voorraden

De aanwezige voorraad is geïnventariseerd en betreft boeken, catalogi, vouwbladen, ansichtkaarten en overige winkelvoorraad.

Voorraden	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Voorraden	20.469	25.074
Voorziening incurante voorraden	-15.829	-15.686
Totaal	4.640	9.388

II. Vorderingen

Het openstaande bedrag aan debiteuren betreft budgetbijdragen voor projecten/tentoonstellingen, geleverde scans en foto's vanuit de bibliotheek en mediatheek evenals georganiseerde groepsontvangsten ten behoeve van educatie en evenementen.

Debiteuren	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Educatieve groepen	1.994	295
Evenementen	0	2.898
Totaal	1.994	3.193

Overige vorderingen en overlopende activa	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Museumkaartvergoeding december	3.275	1.683
Museumkaartvergoeding nabetaaling	3.596	4.185
Mondriaanfonds tbv Erfgoedstarter	6.295	0
OCW project Archief Gerrit Noordzij	8.831	0
Gravin van Bylandt Stichting tbv project Gordel van Papier	2.500	0
Stichting Vrienden digitaliseringsproject	0	586
Rente	1.065	52
Overige nog te ontvangen bedragen	46	0
PBF Cultuurfonds tentoonstelling Groeten uit de Oriënt	0	15.000
Nog te ontvangen bedragen	25.608	21.506
Betaalde kosten volgende jaren	34.406	17.262
Vooruitbetaalde bedragen	34.406	17.262
Kruisposten/pin	152	79
	60.167	38.848
Nog te ontvangen bedragen Administratiefonds	0	2.723
Totaal	60.167	41.571

3.5.4. Effecten

Op de balans is voor het jaar 2022 een bedrag van € 36.365 opgenomen voor effecten, die het restant van het vermogen van baron Van Westreenen van Tiellandt vertegenwoordigen. In 2023 zijn de effecten verkocht en is de waarde tot nader besluit opgenomen in de algemene reserve.

3.5.5. Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting en zijn direct opeisbaar. Onder deze post is opgenomen:

Liquide middelen	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
ING, betaalrekening	482.704	1.037.870
ING, spaarrekening	250.969	28.994
ING, kwartaalrekening	642.815	372.616
Kasgeld	461	612
	1.376.949	1.440.092
ABN-AMRO, bestuurrekening, Administratiefonds	0	14.007
Totaal	1.376.949	1.454.099

3.5.6. Eigen Vermogen

Eigen Vermogen	Balans 31-12-2023	Resultaat- Bestemming 2023	Directe vermogens- mutatie 2023	Balans 31-12-2022
	€	€	€	€
Algemene reserve	358.643	75.861	-188	282.970
Bestemmingsreserves	1.439.195	117.577	0	1.321.618
Totaal	1.797.838	193.438	-188	1.604.588

De componenten van het Eigen Vermogen worden hieronder afzonderlijk toegelicht.

I. Algemene reserve

Algemene reserve Specificaties	Balans 31-12-2023	Resultaat- Bestemming 2023	Directe vermogens- mutatie 2023	Balans 31-12-2022
	€	€	€	€
Huis van het boek Museum Meermanno	358.643	75.861	52.868	229.914
Administratie Fonds Museum Meermanno	0	0	-53.056	53.056
totaal	358.643	75.861	-188	282.970

Gaande het boekjaar 2023 is geconstateerd dat vanwege desinvesteringen in eerdere jaren de vervangingsreserve bedrijfsinstallaties met € 28.457 kon vrijvallen en met eenzelfde bedrag kon worden toegevoegd aan de algemene reserve. Dit bedrag is in 2023 verwerkt en in de vergelijkende cijfers 2022 aangepast. Hiermee wordt de balanswaarde van de algemene reserve per 1 januari 2022 verhoogt naar € 229.914 in plaats van € 201.457.

II. Bestemmingsreserves

In het onderstaand schema worden de mutaties in de bestemmingsreserves weergegeven.

Bestemmingsreserves Specificaties	Balans 31-12-2023	Resultaat- Bestemming 2023	Directe vermogens- mutatie 2023	Balans 31-12-2022
	€	€	€	€
Vervangingsreserve bedrijfsinstallaties	72.359	-10.681	0	83.040
Boekengeluk	150.569	13.502	0	137.067
Nalatenschap Boekestein	1.142.653	41.142	0	1.101.511
Stichting Grafivisie	21.630	21.630	0	0
Stichting Primrose	23.084	23.084	0	0
Polak	25.000	25.000	0	0
Beekman	3.900	3.900	0	0
totaal	1.439.195	117.577	0	1.321.618

Vervangingsreserve bedrijfsinstallaties: Met de brief van het Ministerie van OCW, 16 december 2004, met kenmerk DCE/04/56335, is per 1 januari 2005 de overdracht van de bedrijfsinstallaties in economische en juridische eigendom overgedragen aan Museum Meermanno. De 'om niet' verkregen bedrijfsinstallaties zijn gewaardeerd tegen een getaxeerde waarde bij overdracht ad € 159.975. De getaxeerde waarde plus een eenmalig startbudget van € 36.200, samen € 196.175 is opgenomen als vervangingsreserve. Gaande het boekjaar 2023 is geconstateerd dat vanwege desinvesteringen eerdere jaren een bedrag van € 28.457 op de reserve kon vrijvallen. Dit bedrag is in 2023 verwerkt en in de vergelijkende cijfers 2022 aangepast. Per 1 januari 2022 bedraagt de boekwaarde van de investeringen bedrijfsinstallaties € 57.521 plus het startbudget € 36.200 samen € 93.721 in plaats van € 122.178.

Specificatie reserve Bedrijfsinstallaties	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
	€	€
Balans 1-1	83.040	93.721
Afschrijvingen	-10.681	-10.681
Balans 31-12	72.359	83.040

Reserve Boekengeluk: heeft tot doel de zichtbaarheid van het museum en de collectie in stand te houden door middel van vier pijlers:

- o Collectie: verwerven, ontsluiten;
- o Collectie: restaureren, conserveren;
- o Presentatie: het presenteren van de collectie;
- o Educatie: het presenteren en ontsluiten van de collectie voor de jeugd.

Hieronder volgt een specificatie van de reserve Boekengeluk:

Specificatie reserve Boekengeluk	Balans 31-12-2023	Begroting 2023	Balans 31-12-2022
	€	€	€
Saldo begin boekjaar	137.067		144.995
Donaties vijfjaarlijkse gift in geld	3.065	11.000	3.865
Donaties Boek zoekt Vrouw	10.256	16.000	10.094
Bijdrage OCW project Gerrit Noordzij	8.831	0	0
Schenking collectie Nieuwe Haven	4.400	0	4.400
totaal bijdragen	26.552	27.000	18.359
Afschrijvingskosten Boekengeluk (boekwaarde van de investeringen € 11.885)	4.161	4.200	4.207
Verwerving collectie Nieuwe Haven	0	0	22.000
Restauratie Archief Gerrit Noordzij	8.831		
Overige lasten Boekengeluk	58	2.000	81
totaal lasten	13.050	6.200	26.287
Onttrekking / dotatie reserve boekengeluk	13.502	20.800	-7.928
Waarde reserve Boekengeluk	150.569		137.067

In de waarde van reserve Boekengeluk is een nog te besteden bedrag geormerkt voor zowel uitgaven aan projecten van jonge vormgevers/kunstenaars die in de afrondingsfase van hun opleiding zijn of aan het begin staan van hun carrière, als voor uitgaven voor het aankoopbudget, voor de aankoop van het werk van jong talent.

Bestedingsoverzicht bijdragen familie Cox	31-12-2023
	€
Ontvangen giften (2014-2018)	50.000
TT Declaring reason (2017) iswm KABK eerste jaars kunstenaars	-10.000
Boekpresentatie Reviving Type	-2.000
Bijdrage productie boek Reviving Type	-6.500
Aankoop/restauratie door Willemieke van den Brink (2014/2015)	-8.600
Bijdrage presentatie kunstenaars Maria Veronica TT Dignidad	-6.500
Aankoop/Woord Beeld	-500
Aankoop/Gossip	-1.000
Nog te besteden	14.900
<i>Nog te besteden conform toezegging aankoopbudget collectie</i>	

Nalatenschap mw. G.A. Boekestein:

In 2014 is de nalatenschap van mevrouw G.A. Boekestein aanvaard onder last van vruchtgebruik. De nalatenschap is belegd in aandelen (twee coin depots). De waarde per 31-12-2023 bedraagt € 1.273.392 (eind 2022: € 1.215.962). Rekening houdend met de levensverwachting van de vruchtgebruikers en een rentevoet van 2,33% wordt een waarde opgenomen van € 1.142.653 (eind 2022: € 1.101.511). De belegging alsmede het rendement komt ten bate van de nog levende vruchtgebruikers. Indien de nalatenschap door overlijden van een van hen of beiden zal vrijkomen voor het museum, zal de waarde van deze aandelen ten bate van het museum worden aangewend aan de volgende doelen: collectie-uitbreiding en behoud en beheer van de bestaande collectie, het presenteren van de collectie tijdens vaste en tijdelijke presentaties en het aanwenden van de collectie voor educatief gebruik.

3.5.7. Langlopende schulden

I. Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW

Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW Specificatie	Balans 31-12-2023	Balans 31-12-2022
	€	€
1 Saldo beginbalans	525.585	450.071
2 Huisvestingssubsidie OCW	401.395	364.409
3 Onttrekking wegens investeringen (onder investeringsbijdrage OCW)	0	0
Onttrekkingen (lasten):	195.048	229.092
4 Toeslagen Rijksvastgoedbedrijf: rente, aflossing, heffingen en opslagen	73.156	105.225
5 Loonkosten eigen organisatie beheer en onderhoud	40.801	47.729
6 Verzekeringen	6.877	6.132
7 Afschrijving op investeringen (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)		
8 Kosten dagelijks onderhoud	74.214	70.006
9 Kosten groot onderhoud (vervangingsinvesteringen gebouw/installaties MOIP)	0	0
10 Overige huisvestingskosten (eigenaarszaken, advieskosten inspecties e.d.)	194.194	34.803
- Doorbelasting algemene ruimte (overige huisvestingskosten)	44.236	29.290
- Energiekosten	143.108	0
- OZB en waterschap	6.851	5.513
Totaal onttrekkingen	389.242	263.895
Toevoegingen (baten):		
- vrijval investeringssubsidie OCW (bekostigd uit huisvestingssubsidie OCW)	0	0
- Overige baten	0	0
Totaal toevoegingen	0	0
Saldo huisvestingssubsidie (subsidie OCW +/- onttrekkingen + toevoegingen)	12.153	550.585
Besteed aan publieks- en collectiefunctie	0	25.000
Saldo eindbalans (nog te besteden huisvestingssubsidie)	537.738	525.585
Saldo beginbalans	525.585	450.071
Mutatie 2023/2022	12.153	75.514
Saldo eindbalans	537.738	525.585

Doorbelasting algemene ruimte: hieronder worden de overige huisvestingskosten zoals klein onderhoud en reparaties ten behoeve van de openbare en werkruimtes, tuinen, lidmaatschappen, onderhoud beveiligingssysteem en alarmopvolging brandweer/politie.

Energiekosten: vallen vanaf 2023 onder de algemene bedrijfsvoering.

Besteed aan publieks- en collectiefunctie: in het jaar 2022 bedroegen de energiekosten € 72.118 (eind 2021: € 44.392). Een deel van dit bedrag ad € 25.000 is laste gebracht van de nog te besteden huisvestingssubsidie.

Mutatie 2023/2022: Het mutatiebedrag waarmee de nog te besteden huisvestingssubsidie wordt verhoogd, wordt tegelijkertijd in mindering gebracht op de ontvangen Instellingssubsidie OCW, zie paragraaf 3.7.4 Subsidie OCW.

II. Nog te betalen bedragen

Nog te betalen bedragen	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Brandveiligheid	109.400	109.400
Collectie album De Nieuwe Haven	13.200	13.200
Af: resultaatbestemming 2023, collectie album De Nieuwe Haven	-4.400	0
Saldo einde boekjaar	118.200	122.600

Brandveiligheid: Naar aanleiding van de Schipholbrand in 2005 heeft het Rijksvastgoedbedrijf een brandscan uitgevoerd. Om aan brandveiligheidseisen te voldoen, heeft het Ministerie van OCW, brief 15 maart 2016, ref.nr. 892436 een bedrag van € 130.000 ter beschikking gesteld. In 2020/2021 is een bedrag van € 20.600 uitgegeven.

Collectie album De Nieuwe Haven: dit album is het museum geschonken. De waarde van het album is getaxeerd en conform een overeenkomst van koop en verkoop opgenomen. De koopwaarde ter waarde van € 22.000 is geheel opgenomen in de lasten in 2022 en schenking valt in vijf jaren vrij op de langlopende schulden.

III. Investeringsubsidies veiligheidszorg, educatie zolder, conservation copystand en klimaatinstallatie

Vanaf 1995 worden ontvangen subsidies en bijdragen voor in de balans geactiveerde projectinvesteringen aan de investeringsubsidies toegevoegd. De jaarlijkse vrijval uit de investeringsubsidies is gelijk aan de afschrijving op de met subsidies en bijdragen gefinancierde activa.

Investeringsubsidies veiligheidszorg	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo begin boekjaar	75.709	89.931
Af: afschrijvingen	-10.500	-14.222
Saldo einde boekjaar	65.209	75.709

Investeringsubsidies educatie zolder	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo begin boekjaar	18.809	27.410
Af: afschrijvingen	-8.603	-8.601
Saldo einde boekjaar	10.206	18.809

Investeringsubsidies conservation copystand	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo begin boekjaar	12.156	0
Bij: dotatie	0	14.459
Af: afschrijvingen	-3.176	-2.303
Saldo einde boekjaar	8.980	12.156

Investeringsubsidies koelinstallatie	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo begin boekjaar	15.120	19.694
Af: afschrijvingen	-4.575	-4.574
Saldo einde boekjaar	10.545	15.120

Totaal investeringsubsidies	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Saldo begin boekjaar	121.794	137.035
Bij: dotatie	0	14.459
Af: afschrijvingen	-26.854	-29.701
Saldo einde boekjaar	94.940	121.794

Investeringsubsidie veiligheidszorg:

Bij brief van 7 februari 2018 (ref. DUO/BNB-2018/4219M) is besloten de vierjaarlijkse instellingssubsidie 2013-2016 niet te verlagen. De niet bestede reservering ad € 107.590 dient te worden opgenomen als langlopende investeringsubsidie OCW. Op het moment dat de afschrijvingskosten vrijvallen, worden de baten opgenomen onder de publieke subsidie overig.

Investeringsubsidie educatiezolder:

In 2015 heeft het museum aanpassingen verricht op de educatiezolder van het museum. Hiermee is de ruimte geschikter gemaakt voor de educatieve programma's die daar worden gegeven. Bijdragen ad € 79.000 van private fondsen zijn opgenomen als een investeringsubsidie. Op het moment dat de afschrijvingskosten vrijvallen, worden de baten opgenomen onder de private middelen (private fondsen).

Investeringsubsidie conservation copystand

In 2022 heeft de Stichting 's-Gravenhaags Ondersteuningsfonds een bijdrage verleend van € 17.020 voor de aankoop van een copystand. Een bedrag van € 2.561 is gebruikt voor andere activiteiten van het museum. Het restant ad € 14.459 is in 2022 opgenomen als investeringsubsidie.

Investeringsubsidie koelinstallatie:

In 2015 heeft het Ministerie van OCW, brief 20-4-2015, ref.nr. 739655 een bedrag van € 46.000 ter beschikking gesteld voor het aanpassen van de klimaatinstallatie in het depot. Dit bedrag is in 2015 opgenomen onder de nog betalen bedragen. In 2016 is voor dit bedrag een activum opgenomen. De bijdrage wordt opgenomen in een investeringsubsidie. Op het moment dat de afschrijvingskosten vrijvallen, worden de baten opgenomen onder de publieke subsidie overig.

3.5.9. Kortlopende schulden**I. Crediteuren:**

Onder crediteuren zijn bedragen opgenomen t.b.v. de nog niet betaalde facturen op 31 december 2023, totaal € 55.362.

II. Overige schulden en overlopende passiva:

Onder deze post is opgenomen:

Overige schulden en overlopende passiva	31-12-2023	31-12-2022
	€	€
Vooruit ontvangen bedragen	0	470
Nog te betalen vakantiegeld	28.074	30.006
Reservering vakantiedagen	41.154	34.692
Nog te betalen lonen	645	0
subtotaal	69.873	65.168
Nog te betalen huisvestingskosten	0	31.758
Nog te betalen bedragen	32.620	58.211
Lening/Schenking collectie album De Nieuwe Haven	4.400	4.400
Vooruit ontvangen bijdrage fam. Schreuder	6.198	6.198
Vooruit ontvangen bijdrage Stichting Grafivisie	0	21.630
Vooruit ontvangen bijdrage Stichting Primrose	0	23.084
Vooruit ontvangen OCW subsidie conservator	4.680	4.680
Vooruit ontvangen NOW8	0	87.555
Metamorfoze: Archieven Strens	20.528	93.520
subtotaal	68.426	331.036
Overige schulden en overlopende passiva Meermannno	138.299	396.204
Nog te betalen bedragen Administratiefonds	0	39
Totaal overige schulden en overlopende passiva	138.299	396.243

Lening/schenking collectie album De Nieuwe Haven: dit album is het museum geschonken. De waarde van het album is getaxeerd en conform een overeenkomst van koop en verkoop opgenomen. De koopwaarde ter waarde van € 22.000 is geheel opgenomen in de lasten. De schenking valt in vijf gelijke jaren ad € 4.400 vrij.

Bijdrage mevr. Schreuder: bij notariële akte een periodieke gift ad € 10.000 per jaar gedurende 10-7-2017 t/m 1-7-2022, totaal € 50.000. De schenking is bestemd voor de (financiering van de) en ontsluiting van het archief van Helmut Salden, graficus. Saldo 31 december 2023 € 6.198.

Stichting Grafivisie: Op 7 november 2016 heeft de Stichting Grafivisie een bedrag van € 26.000 toegekend voor een reizend tentoonstellingsproject, waarvan € 4.370 besteed is aan project Helmut Salden. Het saldo per 31 december 2023 bedraagt € 21.630 en is opgenomen in de baten. Hiervoor is een bestemmingsreserve gevormd.

Stichting Primrose: Op 27 december 2018 heeft het bestuur van de Stichting Primrose besloten het museum een bedrag van € 40.000 te schenken. De bestemming van dit bedrag is voor het verbeteren van de toegankelijkheid en presentatie van de collectie. In 2019 is € 5.405 uitgegeven in een voortraject herinrichting van de vaste opstelling. Ontwerpkosten zijn gemaakt door Studio Louter ad € 11.511. Het saldo 31 december 2023 bedraagt € 23.084 en is opgenomen in de baten. Hiervoor is een bestemmingsreserve gevormd.

Conservator: Conform de brief van het Ministerie OCW d.d. 5 december 2014, ref.nr. 689965 is een bedrag toegekend van € 40.000 voor kosten die Huis van het boek heeft vanwege de intensieve samenwerking met KB, nationale bibliotheek. In 2014 is hiervan € 20.000 in baten opgenomen. De baten worden genomen in het jaar, waarin de uitgaven worden gerealiseerd. In 2015 is € 10.000 in de baten opgenomen en in 2016 € 2.500. Het restant ad € 7.500 wordt gepresenteerd als kortlopende schuld. Ingevolge de e-mail d.d. 1-2-2019 van OCW is het bedrag vrij besteedbaar. In 2021 is € 2.820 uitgegeven voor de inhuur van een conservator. Saldo 31 december 2023 € 4.680.

3.6. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Niet in de balans opgenomen rechten

In 2014 ontving Museum twee erfenissen:

- De heer Cox bedacht Museum Meermannano met een bedrag van € 50.000 dat over een periode van vijf jaar door de zoon en dochter zal worden geschonken. Overeengekomen is dat dit bedrag ten bate van de collectie en de presentatie van jong talent zal worden aangewend. De baten en lasten worden geregistreerd binnen de bestemmingsreserve Boekengeluk. Tot en met 2022 is hiervan € 35.100 uitgegeven. Saldo 31 december 2023 € 14.900.
- De tweede erfenis kwam van mevrouw G.A. Boekestein. Zij stelde Museum Meermannano als hoofderfgenaam aan in haar testament voor een bedrag van € 1.795.000 minus kosten, waarvan een effectenportefeuille van € 1.330.000 onder de bepaling dat er twee vruchtgebruikers levenslang gebruik mogen maken van het rendement.

Met toestemming van de Raad van Toezicht heeft de directeur beide erfenissen in dankbaarheid aanvaard.

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De huursom 2023 betreffende Prinsessegracht 30 en 31, en de Jan Evertstraat 17-17a bedroeg € 62.023 exclusief serviceverlening. Omtrent de inrichting van een nieuw huisvestingsstelsel voor musea per 1 januari 2024 is op 20 december 2023 een aangepaste huurovereenkomst ondertekend voor de Prinsessegracht 30 en 31 en Jan Evertstraat 17-17a.

3.7. Toelichting op de categoriale exploitatierekening

3.7.1. Directe inkomsten

De opbrengsten zijn in de baten opgenomen en de inkomsten zijn in de overige lasten opgenomen.

Publieks- en directe inkomsten	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
Kaartverkoop	22.866	70.000	16.166
Overige publieksinkomsten:	100.883	143.500	70.394
- Museumkaartvergoeding	43.397	45.000	27.452
- Verkopen winkel	16.888	28.000	7.004
- Opbrengst zakelijke evenementen	7.143	28.000	12.621
- Reizende tentoonstellingen/projecten	224	7.000	500
- Educatie buiten de deur	2.350	3.000	0
- Educatie schoolgebonden groepen	19.315	25.000	17.727
- Educatie overige groepen	9.910	3.000	4.566
- Mediatheek/bibliotheek	0	500	0
- Horeca en consumpties	1.656	4.000	524
Totaal publieksinkomsten binnenland	123.749	213.500	86.560
Sponsorinkomsten	0	5.000	0
Overige directe opbrengsten tentoonstellingen	0	0	0
Overige directe opbrengsten algemeen beheer	3.287	2.000	8.771
Overige inkomsten	3.287	7.000	8.771
Totaal publieks- en directe inkomsten	127.036	220.500	95.331

Publieksinkomsten

De opbrengsten van de entreegelden, museumkaarten, winkel en catalogi zijn ontleend aan het kassaregistratiesysteem Ticket Team en het registratiesysteem Smart Event Manager (SEM).

Overige directe inkomsten

De overige directe opbrengsten algemeen beheer hebben betrekking op doorberekende kosten, voornamelijk aan de Stichting Vrienden Museum Meermanno.

3.7.2. Bijdragen uit private middelen

Bijdragen uit private middelen	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
Vijfjaarlijkse periodieke giften in geld boekengeluk	3.065	11.000	3.865
Adoptie 'Boek zoekt vrouw' en 'Boekje zoekt jou'	10.256	16.000	10.094
Overige particulieren en vrienden	110.442	61.200	-119.581
Particuliere nalatenschap mw. Boekestein	41.142	7.500	-177.283
Particuliere bijdragen en schenkingen	30.000	17.500	29.188
Particuliere gift t.b.v. collectie H. Salden	0	0	4.314
Stichting Vrienden Museum Meermanno	39.300	36.200	24.200
<i>bijdrage leeslint</i>	<i>9.200</i>	<i>9.200</i>	<i>9.200</i>
<i>bijdrage administratie</i>	<i>0</i>	<i>2.000</i>	<i>0</i>
<i>bijdrage aankopen</i>	<i>15.000</i>	<i>15.000</i>	<i>15.000</i>
<i>bijdrage activiteiten</i>	<i>15.100</i>	<i>10.000</i>	<i>0</i>
totaal particulieren inclusief vrienden	123.763	88.200	-105.622
Private middelen - private fondsen			
Begroting TT op- en afbouw, marcom en educatie	0	173.500	0
Stichting 's-Gravenhaags Ondersteuningsfonds boekhandelaren	0	0	2.561
Pictoright Fonds, bijdrage voor de Illustratorenendag	4.050	0	0
Amsterdams Universiteitsfonds, tentoonstelling Gordel van papier	7.400	0	0
Gravin van Bylandt Stichting, tentoonstelling Gordel van papier	2.500	0	0
Mondriaanfonds, Erfgoedstarters	6.295	0	0
Stichting Grafivisie	21.630	0	0
Stichting Primrose	23.084	0	0
Vrijval investeringssubsidies Educatie Zolder	8.601	8.500	8.601
Vrijval investeringssubsidie conservation copystand	3.176	0	2.303
Vrijval investeringssubsidies herinrichting	0	20.000	0
totaal private middelen – private fondsen	76.736	202.000	13.465
Totaal bijdragen uit private middelen	200.499	290.200	-92.157

Particuliere nalatenschap mw. Boekestein: door stijgende koersresultaten zijn de waarden van de twee aandelendepts naar boven bijgesteld; de waarden zijn conform de opgaven van notaris Van Buttingha Wichers.

Particuliere bijdragen en schenkingen: een bijdrage van € 5.000 is ontvangen voor het realiseren van het doe-boek geheimschrift en een schenking is ontvangen van € 25.000 voor het museum.

Mondriaanfonds: heeft in januari 2024 besloten het museum een bijdrage toe te kennen van € 40.000 voor de regeling Erfgoed Starters, waardoor een student Boekenwetenschap een unieke kans heeft zich te specialiseren als junior conservator. De looptijd van de subsidieperiode is 15 maanden en startte op 1 november 2023. De opgenomen bijdrage in is gelijk aan de werkgeverslasten.

Stichting Grafivisie: Op 7 november 2016 heeft de Stichting Grafivisie een bedrag van € 26.000 toegekend voor een reizend tentoonstellingsproject, waarvan € 4.370 besteed is aan project Helmut Salden. Het saldo per 31 december 2023 bedraagt € 21.630 en is opgenomen in de baten. Hiervoor is een bestemmingsreserve gevormd.

Stichting Primrose: Op 27 december 2018 heeft het bestuur van de Stichting Primrose besloten het museum een bedrag van € 40.000 te schenken. De bestemming van dit bedrag is voor het verbeteren van de toegankelijkheid en presentatie van de collectie. In 2019 is € 5.405 uitgegeven in een voortraject herinrichting van de vaste opstelling. Ontwerpkosten zijn gemaakt door Studio Louter ad € 11.511. Het saldo 31 december 2023 bedraagt € 23.084 en is opgenomen in de baten. Hiervoor is een bestemmingsreserve gevormd.

Stichting Vrienden: De Stichting Vrienden Museum Meermanno heeft bijgedragen aan het magazine *Leeslint* ad € 9.200, het verwerven van museale objecten ad € 15.000 en aan de tentoonstelling Flora Batava ad € 15.100.

Vrijval investeringssubsidies Educatie Zolder: Voor 'Meer en nieuw publiek voor de educatiezolder' zijn bijdragen ontvangen van Stichting 's-Gravenhaags Ondersteuningsfonds voor Boekhandelaren en Uitgevers, Stichting Boschuyzen, VSB Fonds en Fonds 1818, totaal € 79.000. Dit bedrag wordt gepresenteerd als een investeringssubsidie op de balans. De investeringen die hier tegenover staan, zijn opgenomen onder de materiele vaste activa. De vrijval van deze investeringssubsidie vindt tegelijk plaats met de afschrijvingskosten, die worden gepresenteerd in de overige subsidies/bijdragen. Afschrijvingen en vrijval vinden plaats vanaf 2016.

3.7.3. Baten in natura

Baten in natura	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
Schenking/lening collectie Nieuwe Haven	4.400	0	4.400

Schenking collectie album De Nieuwe Haven: dit album werd het museum geschonken in 2022. De waarde van het album werd getaxeerd en conform een overeenkomst van schenking en lening opgenomen. De koopwaarde ter waarde van € 22.000 werd geheel opgenomen in de lasten in 2022. De schenking valt in vijf gelijke jaren ad € 4.400 vrij.

3.7.4. Subsidie OCW

De normbegroting 2023 is ontleend aan de meerjarenbegroting 2021-2024.

Overzicht instellingssubsidie OCW	Realisatie 2023
	€
Culturele basisinfrastructuur	
Exploitatiebijdrage, structureel	962.876
Erfgoedwet, huisvesting	401.395
Erfgoedwet, collectiebeheer	126.778
Totale subsidie	1.491.049
Af: Nog te besteden huisvestingslasten	12.153
Opgenomen structurele OCW subsidie	1.478.896

3.7.5. Niet-structurele publieke subsidies

De overige subsidies en bijdragen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Incidentele publieke subsidie	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
OCW vrijval investeringssubsidie veiligheidszorg	10.500	10.000	14.222
OCW vrijval investeringssubsidie koelinstallatie	4.574	4.500	4.575
OCW bijdrage steunpakket	0	0	57.100
OCW bijdrage Archief Gerrit Noordzij	8.831	0	0
Gemeente Den Haag, tentoonstelling Escher	24.950	0	0
Koninklijke Bibliotheek, tentoonstelling Flora Batava	7.923	0	0
Rijksdienst voor Ondernemend Nederland TVL	0	0	342
Bureau Metamorfoze: Typgrafen	0	0	18.054
Bureau Metamorfoze: Archieven Strens	72.992	0	4.407
Totaal niet-structurele subsidies	129.770	14.500	98.700

OCW vrijvallen: betreffen investeringen die uit OCW-middelen zijn gerealiseerd. De bijdragen worden opgenomen in een investeringssubsidie. Verwezen wordt naar paragraaf 3.5.7. Tegelijk lopend met de afschrijvingskosten, vallen de baten vrij en worden opgenomen onder de niet-structurele publieke subsidies.

OCW bijdragen Archief Gerrit Noordzij: op 1 december 2023 heeft het museum een bedrag toegezegd gekregen van € 12.000 voor het behandelen van de archiefcollectie van Gerrit Noordzij, die het museum is aangeboden van zijn erven. Dit bedrag zal in 2024 worden ontvangen. In 2023 zijn voor dit project kosten gemaakt ter hoogte van € 8.831. Dit bedrag wordt als niet-structurele publieke subsidie opgenomen.

Gemeente Den Haag: het museum een bedrag toegekend van € 24.950 in het kader van de Subsidieregeling culturele activiteiten Escherjaar Den Haag 2023. Hiervoor heeft het museum een activiteiten en een tentoonstelling gerealiseerd.

Koninklijke Bibliotheek: heeft € 15.100 bijgedragen aan de tentoonstelling 'Flora Batava. Wilde planten in boeken toen en nu' (22 april – 2 september 2023).

Bureau Metamorfoze Archieven Strens: Op 3 mei 2022 is het projectplan conservering en digitalisering van de Exlibriscollectie van Eugène Strens (1800-1890) goedgekeurd. Een bedrag van € 244.817 is ter beschikking gesteld. Het project heeft een looptijd van 36 maanden.

3.7.6. Personeelslasten

De salarissen hebben betrekking op een personeelsbestand dat op 31-12-2023 bestond uit een formatie van 19 personen (12,48 fte); de formatie op 31-12-2022 bestond uit 21 personen (12,49 fte). De fte van inhuur is hierin niet meegenomen.

I. Specificatie salarissen

Salarissen	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
Brutolonen	688.194	652.050	696.145
Sociale lasten	95.342	107.500	93.416
Pensioenen	74.420	76.450	72.678
subtotaal	857.956	836.000	862.239
Inhuur externe krachten betaald en onbetaald	82.001	84.000	63.447
Totaal salarislasten	939.957	920.000	925.686
Overige personeelskosten	22.388	27.500	18.818
Totaal personeelslasten	962.345	947.500	944.504

Specificatie brutolonen	Realisatie 2023	Realisatie 2022
	€	€
Brutolonen lopend jaar	688.194	696.145
Brutolonen vorig jaar	696.145	672.447
Verhoging brutolonen	-7.951	23.698
Brutolonen	25.059	-21.532
Garantietoelagen	194	0
Onregelmatige diensten	9.207	0
BHV-toelage	17	8
Overwerkvergoeding en bereikbare diensten	3.153	3.433
Gratificatie en bijzondere beloningen	1.800	0
Jubileumuitkering	1.200	0
Vakantietoelagen	2.832	514
Eindejaarsuitkeringen	0	0
Diversen w.o. vergoedingen en ouderschapsverlof	-45.618	41.062
Reiskostenvergoeding	80	213
Ontvangen ziekengeld	-5.875	0
Verhoging brutolonen	-7.951	23.698

Inhuur externe krachten	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2023	2023	2022
	€	€	€
Impressive Green Apple, recruitment	36.773	37.000	32.146
Museumdocenten	41.940	10.000	20.885
Reserveringsmedewerker	3.288	0	0
Projectmedewerker publiek- en presentatie	0	0	10.416
Conservator oude collecties	0	37.000	0
Totaal	82.001	84.000	63.447

Impressive Green Apple: vanwege het opvangen van 1 fte gedurende een jaar binnen de afdeling facilitaire dienst worden talentvolle net-afgestudeerde inhuurkrachten ingezet voor ondersteuning van beveiliging- en winkelpersoneel. In 2021 heeft vanwege langdurig sluiting door corona inhuur van personeel in mindere mate plaatsgevonden.

Museumdocenten: worden zoveel mogelijk op zzp-basis ingezet voor schoolgebonden programma's, workshops en lessen buiten de deur. De verhoogde kosten in 2023 worden veroorzaakt door een verdubbeling van workshops ten opzichte van 2022 en door stijgende uurtarieven van zzp'ers en door hogere voorbereidingstijd van de activiteiten voor speciaal onderwijs.

Reserveringsmedewerker: deze medewerker wordt ingezet voor het inroosteren van museumdocenten, het verwerken van reserveringen van scholen en overig (zakelijk) groepsbezoek.

Conform de richtlijnen beschreven in het 'Handboek Verantwoording Cultuursubsidies Instellingen 2017-2020' dienen baten en kosten in de vorm van goederen of diensten gewaardeerd te worden tegen de reële waarde en opgenomen te worden in de staat van baten en lasten.

Overige personeelskosten	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2023	2023	2022
	€	€	€
Bedrijfsarts	3.823	4.000	2.310
Opleidingskosten	1.814	8.000	3.714
Werkkleding	174	500	455
Reiskosten vrijwilligers / stagiaires	2.381	2.000	1.808
Salarisadministratie	4.455	5.000	4.301
Overige personeelskosten	6.197	6.000	2.501
Werkkostenregeling	3.524	2.000	3.729
Totaal	22.368	27.500	18.818

II. Personeel en vrijwilligers

Personeel en vrijwilligers	Realisatie 2023		Norm Begroting 2023		Realisatie 2022	
	€	fte	€	Fte	€	Fte
Specificatie salarislasten:						
Medewerkers met vast contract	823.725	11,42	802.000	10,94	815.247	10,99
Medewerkers met tijdelijk contract	34.231	1,06	34.000	2,81	46.992	1,50
Totaal met contact	857.956	12,48	836.000	13,75	862.239	12,49
Inhuur betaald	82.001	2,16	47.000	1,77	63.447	1,83
Inhuur onbetaald	0	0,00	37.000	0,00	0	0,00
Totaal inhuur	82.001	2,16	84.000	1,77	63.447	1,83
Salarislasten totaal	939.957	14,64	920.000	15,52	925.686	14,32
Vrijwilligers:		Aantal	920.000	Aantal		Aantal
Vrijwilligers: fte		1,71		2,63		1,73
Vrijwilligers : personen		12		17		13
Stagiaires:		Aantal		Aantal		Aantal
Stagiaires: fte		0,60		0		2,67
Stagiaires : personen		1		0		4
Totaal werkzame personen en fte		16,95		18,15		18,72

III. WNT-verantwoording 2023

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek / Museum Meermanno-Westreenianum van toepassing zijnde regelgeving: het algemeen WNT-maximum.

Het toepasselijke bezoldigingsmaximum in 2023 voor Huis van het boek is € 223.000. Het weergegeven toepasselijke WNT-maximum per persoon of functie is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte.

Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen

Functiegegevens	Waarnemend directeur R. Tax	Directeur S. Bechtholt	Directeur S. Bechtholt
Gegevens	2023	2023	2022
Aanvang en einde functievervulling	1-09-2023 / 31-12-2023	01-01-2023 / 30-9-2023	01-01-2022 / 31-12-2022
Omvang dienstverband	1	1	1
Dienstbetrekking	Ja	Ja	Ja
Bezoldiging	€	€	€
Beloningen plus belastbare onkostenvergoedingen	26.492	85.376	102.598
Beloningen betaalbaar op termijn	3.013	11.160	13.878
subtotaal	29.505	96.536	116.476
<i>Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum</i>	74.333	167.250	216.000
-/- onverschuldigd betaald en nog niet terug ontvangen bedrag	0	0	0
Totale bezoldiging	77.851	96.536	116.476

Toezichthoudende topfunctionarissen

Fouterstel

In de jaarrekening van 2022 is onterecht geen WNT-verantwoording opgenomen van de toezichthoudende topfunctionarissen die aangesloten zijn bij de KB: Amatmoekrim, de Graaf en Roeters. In het kader van fouterstel is de WNT-verantwoording van deze toezichthoudende topfunctionarissen over het jaar 2022 in de jaarrekening van 2023 opgenomen. De fout leidt niet tot een onverschuldigde betaling.

De leden van de Raad van Toezicht hebben over 2023 geen bezoldiging ontvangen. Met ingang van 14 maart 2023 bestaat de Raad van Toezicht uit de volgende leden

- dhr. H. (Hans) Buurman, voormalig adjunct-directeur Kunstmuseum (voorzitter, eerste termijn, tot 14 maart 2028)
- dhr. P. (Paul) Mosterd, adjunct-directeur Nieuwe Kerk/H'ART Museum (eerste termijn, tot 14 maart 2028)
- dhr. W. (Wim) van der Stelt (namens de KB, tweede termijn, tot 1 juli 2024)

Met ingang van 31 oktober 2016 bestond de Raad van Toezicht (RvT) uit: de algemeen directeur van de KB nationale bibliotheek, dan wel een door deze aangewezen plaatsvervanger, aangevuld met de leden van het Algemeen Bestuurscollege van de KB. In een brief van 13 maart 2023 heeft de Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ingestemd met een wijziging van deze statuten, met als voornaamste doel de RvT van het museum los te koppelen van het Algemeen Bestuurscollege van KB, om zo de governance van het museum beter te borgen. Van 1 januari tot 14 maart 2023 bestond de Raad van Toezicht uit de volgende leden:

- mr. T.H.J. (Tjibbe) Joustra (voorzitter)
- dr. E.J.B. (Lily) Knibbeler
- drs. K. (Karin) Amatmoekrim
- prof. dr. B.A. (Beatrice) de Graaf
- drs. A.S. (Annette) Roeters
- dhr. W. (Wim) van der Stelt (tevens voorzitter AC).

In vergelijking met het jaar 2022 hebben de leden over 2022 geen bezoldiging ontvangen en was de samenstelling als volgt:

- mr. T.H.J. (Tjibbe) Joustra (voorzitter)
- dr. E.J.B. (Lily) Knibbeler
- drs. K. (Karin) Amatmoekrim
- prof. dr. B.A. (Beatrice) de Graaf
- drs. A.S. (Annette) Roeters
- dhr. W. (Wim) van der Stelt (tevens voorzitter AC).
- Dhr. K. (Kars) Veling, voormalig directeur van ProDemos, politicus en voorzitter VOB (tot 1-1-2021)

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking

Er zijn in 2023 geen uitkeringen gerealiseerd ten behoeve van beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Er zijn geen overige functionarissen die in 2023 een bezoldiging boven het toepasselijke WNT-maximum hebben ontvangen, of waarvoor in eerdere jaren een vermelding op grond van de WOPT of de WNT heeft plaatsgevonden of had moeten plaatsvinden.

3.7.7. Huisvestingslasten

De huursom heeft betrekking op de panden aan de Prinsessegracht en de Jan Evertstraat te Den Haag.

Per 1 januari 2013 is het nieuwe rijkshuisvestingsstelsel in werking getreden. De financiële verantwoordelijkheid voor het eigenaarsdeel van de instandhouding van kantoren is bij het Rijksvastgoedbedrijf gelegd. Als gevolg hiervan kon de gebruiksvergoeding drastisch worden verlaagd.

Huisvestingslasten	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
Toeslagen Rijksvastgoedbedrijf:	73.156	94.000	105.225
Rente, aflossing: 2.589 m2 (huur en opslag)	62.023	58.000	65.458
Heffingen en opslagen: 2.589 m2 (serviceverlening)	11.133	36.000	39.767
Dagelijks onderhoud RVB:	74.214	134.000	70.006
- wettelijke verplichtingen, opgenomen in heffingen	0	9.000	0
- preventief onderhoud	0	38.000	22.832
- storingen	2.005	15.000	28.038
- vervangingen	0	72.000	19.136
Dagelijks onderhoud HvhB:			
Service- en onderhoudskosten	65.339	0	0
Ondersteuning en toezichhouders Elektronisch en Werkbouwkundig	6.870	0	0
Groot onderhoud gebouwen (brand) en installaties	0	39.990	0
Overige huisvestingskosten:	57.964	71.350	40.935
Klimaatbeheersing/verduurzaming	5.289	1.500	0
OZB en waterschap	6.851	5.500	5.513
AON opstalverzekering	6.877	3.500	6.132
Onderhoud en reparaties	6.007	30.000	1.057
Tuinonderhoud	6.352	6.000	6.449
Onderhoud Thorguard beveiligingssysteem	16.751	16.000	13.341
lidmaatschappen	2.779	100	0
Brandweer/Alarmopvolging/Politie	1.012	3.500	3.259
Afvoer restafval/ calamiteitenplan/ oefeningen	3.562	2.750	2.995
Ongediertebestrijding HV (extra schoonmaakkosten)	2.484	2.000	2.189
Advies en begeleidingskosten extern	0	500	0
subtotaal	205.334	339.340	216.166
Verschoven vanuit algemeen beheer, collectie- en publieksfunctie	177.531	0	103.048
Energie	143.108		72.117
Water	601		578
Schoonmaak	32.576		29.089
Parkeren	1.246		1.264
Totaal huisvestingslasten	382.865	339.340	319.214

Toelichting verschoven kosten: naar aanleiding van onder andere de verdubbeling van energiekosten heeft de directie besloten deze kosten, die in voorgaande jaren onder de overige algemeen beheerskosten en de collectie- en publieksfunctie werden gepresenteerd, vanaf 2023 te verschuiven naar de post huisvestingslasten. Dit geldt ook voor de vergelijkende cijfers realisatie 2022.

3.7.8. Afschrijvingen

De afschrijvingskosten bedragen € 54.221. Voor een toelichting van de afschrijvingskosten wordt verwezen naar de toelichting op de materiele vaste activa (3.5.1).

3.7.9. Aankopen collectie

Aankopen	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
Aankopen	14.728	15.000	15.296
Aankopen schenking album De Nieuwe Haven	0	0	22.000
Totaal aankopen collectie	14.728	15.000	37.296

3.7.10. Overige lasten

Collectie-uitgaven	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
Algemene collectiefunctie	2.769	5.000	10.810
Automatisering	8.275	5.000	8.043
Energie	0	17.500	0
Schoonmaakkosten	0	13.750	0
Onderzoek en registratie	11.044	41.250	18.853
Conserveringsmateriaal	34	1.000	1.100
Transport	2.758	2.500	0
Metamorfoze: Archieven typografen	0	0	3.500
Metamorfoze: Exlibris Strens	1.978	0	0
Digitalisering Helmut Salden	0	0	4.314
Conserveren, restaureren en digitaliseren	4.770	3.500	8.914
Kosten verwerving en afstoten	120	500	4
Totaal collectie-uitgaven	15.934	45.250	27.771

De totale collectie-uitgaven hebben betrekking op kosten van onderzoek en registratie, conserveren, restaureren en digitaliseren alsook kosten van verwerving en afstoten.

In voorgaande jaren werden de kosten van energie en schoonmaak voor 50% toegerekend aan de collectiefunctie. Deze kosten zijn vanaf 2023 gepresenteerd onder de huisvestingslasten. Dit geldt ook voor de vergelijkende cijfers realisatie 2022.

Het museum maakt gebruik van de depotruimte in het gebouw van de KB. Hiervoor wordt geen huur berekend en op dit moment is de omvang van de huur niet in te schatten.

Activiteitenlasten	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
Organisatiekosten w.o. automatisering en algemene drukwerk	7.682	11.500	11.605
Vaste opstelling, digiruimte (voorheen van lood tot led ruimte)	3.465	0	125
Algemene opslagkosten vitrines	0	5.000	2.740
Energie	0	17.500	0
Schoonmaakkosten	0	13.750	0
Kosten publieksfunctie	11.147	47.750	14.470

In voorgaande jaren werden de kosten van energie en schoonmaak voor 50% toegerekend aan de publieksfunctie. Deze kosten zijn vanaf 2023 gepresenteerd onder de huisvestingslasten. Dit geldt ook voor de vergelijkende cijfers realisatie 2022.

Toelichting vaste opstelling, digiruimte: deze tentoonstellingsruimte is momenteel afgesloten voor publiek. De ruimte wordt in gebruik genomen door de afdeling collectie en dient voor het digitaliseren van collectie.

	Realisatie 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
Tentoonstellingen	0	150.000	0
Souterrain	618	500	613
Flora Batava	22.864	0	0
Escher	11.027	0	0
Gordel van papier	27.768	0	0
Echte verhaal	22.990	0	0
Geheimschrift	0	0	403
Parallellen	0	0	23
Groeten uit de Oriënt (Harem haram)	34	0	1.108
BoekenZoo	0	0	37.335
Ruud de Wild, songbook	7.154	0	9.200
Hermans 100	0	0	252
Dignidad. Maria Veronica San Martin 2019-2020	0	0	42
Kosten tijdelijke presentaties	92.455	150.500	48.976

Marketing & communicatie tbv tt			
Tentoonstellingen	0	16.500	0
Illustratoredag	2.569	0	0
Flora Batava	7.861	0	0
Escher	12.452	0	0
Gordel van papier	9.394	0	0
Het echte verhaal	30	0	0
Groeten uit de Oriënt (Harem haram)	0	0	660
BoekenZoo	0	0	6.901
Ruud de Wild, Songbook	1.125	0	8.648
Hermans 100	0	0	45
subtotaal	33.431	16.500	16.254
Algemene marcom	12.012	4.000	10.333
Kosten Marketing & Communicatie	45.443	20.500	26.587

Andere publieksactiviteiten			
Educatie	4.147	18.000	5.036
Automatisering	833	0	0
Illustratoredag	4.065	0	0
Flora Batava	2.123	0	0
Escher	101	0	0
Gordel van papier	304	0	0
Het echte verhaal	1.952	0	0
Externe projecten	224	3.500	250
Museumnacht	3.411	2.500	4.009
Festival (Lowlands)	0	5.000	0
Overige tentoonstellingen	0	10.000	0
Overige museumactiviteiten, Geheimschrift	1.100	2.000	0
Stichting Vrienden (leeslint en postverzendingen)	8.505	10.000	11.158
Boekengeluk	8.887	2.000	81
Kosten andere publieksactiviteiten	35.652	53.000	20.534

Overige publieksactiviteiten	184.697	271.750	110.567
-------------------------------------	----------------	----------------	----------------

Overige inkoop	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2023	2023	2022
	€	€	€
Winkel	16.381	16.800	13.802
Zakelijke markt	4.995	16.800	5.319
Horeca koffiecormer	554	2.400	432
Bibliotheek/mediatheek	350	300	210
Totaal overige inkoop	22.280	36.300	19.763

Totaal activiteitenlasten	206.977	276.800	130.330
----------------------------------	----------------	----------------	----------------

Overige algemene lasten	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2023	2023	2021
	€	€	€
Telefoonkosten	10.690	9.500	12.032
Lease copier	8.149	7.500	7.224
Aanschaf inventaris < € 450	514	1.750	884
Automatisering	36.011	20.000	22.837
Lidmaatschappen	8.069	7.500	7.205
Verzekeringen	9.031	7.000	6.984
Accountantskosten	29.701	35.000	36.839
Overige organisatiekosten	13.565	8.500	5.880
Water	0	750	0
Parkeervergunningen	0	1.100	0
Fonds MM	100	1.000	1.368
Overige algemene lasten	115.830	99.600	101.253

In voorgaande jaren werden de kosten van water en parkeren toegerekend aan de overige algemene kosten. Deze kosten zijn vanaf 2023 gepresenteerd onder de huisvestingslasten. Dit geldt ook voor de vergelijkende cijfers realisatie 2022.

Accountantskosten:

Onder de overige lasten algemene beheer is het honorarium van de accountant opgenomen. Ongeacht of de werkzaamheden door de externe accountant en de accountantsorganisatie reeds gedurende dat boekjaar zijn verricht, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382aBW.

Accountantskosten	Realisatie	Begroting	Realisatie
	2023	2023	2022
	€	€	€
Controlewerkzaamheden overige algemene kosten	29.701	30.000	36.839
Controle opdracht Metamorfoze, collectie-uitgaven	0	5.000	3.500
Totaal accountantskosten	29.701	35.000	40.339

3.8. Samengevoegde categoriale en functionele exploitatierekening (model IIc)

		Totaal	Publieks- en overige activiteiten	Collectie beheer	Algemeen Beheer
	→ Functioneel				
	↓ Categorieaal	€	€	€	€
	Eigen inkomsten				
1	Publieksinkomsten binnenland (2+3)	123.749	123.749	0	0
2	Kaartverkoop	22.866	22.866	0	0
3	Overige publieksinkomsten	100.883	100.883	0	0
4	Publieksinkomsten buitenland (bibliotheek/mediatheek)	0	0	0	0
5	Totaal publieksinkomsten(1+4)	123.749	123.749	0	0
6	Sponsorinkomsten	0	0	0	0
7	Vergoeding coproducent	0	0	0	0
8	Totaal overige directe inkomsten	3.287	0	0	3.287
9	Totaal overige directe inkomsten (6+7+8)	3.287	0	0	3.287
10	Totaal directe inkomsten (5+9)	127.036	123.749	0	3.287
11	Indirecte inkomsten	0	0	0	0
12	Private middelen - particulieren incl. vrienden	123.763	42.621	15.000	66.142
13	Private middelen bedrijven	0	0	0	0
14	Private middelen - private fondsen	76.736	22.551	31.101	23.084
15	Private middelen - goede doelenloterijen	0	0	0	0
16	Totaal bijdragen uit private middelen (12+13+14+15)	200.499	65.172	46.101	89.226
17	Totaal eigen inkomsten (10+11+16)	327.535	188.921	46.101	92.513
18	Baten in natura	4.400	0	4.400	0
	Subsidies				
19	Totaal structureel OCW (20+21+22+23)	1.478.896	491.744	253.358	733.794
20	OCW: Regeling specifiek cultuurbeleid (publieksactiviteiten)	962.876	303.768	0	659.108
21	OCW: Erfgoedwet onderdeel huisvesting	389.242	187.976	126.580	74.686
22	OCW: Erfgoedwet onderdeel collectie	126.778	0	126.778	0
23	OCW: Kaderregeling exploitatiesubsidies onderzoek en wetenschap	0	0	0	0
24	Totaal structureel provincie	0	0	0	0
25	Totaal structureel gemeente	0	0	0	0
26	Totaal structurele publieke subsidie overig	0	0	0	0
27	Totaal structurele subsidies (19+24+25+26)	1.478.896	491.744	253.358	733.794
28	Totaal (niet-structureel) publieke subsidie overig	129.770	41.704	72.992	15.075
29	Totaal subsidies (27+28)	1.608.666	533.448	326.350	748.868
	Totale baten (17+18+29)	1.940.601	722.369	376.851	841.381

	→ Functioneel	Totaal	Publieks- en overige activiteiten	Collectie-beheer	Algemeen Beheer
	↓ Categorieaal	€	€	€	€
	LASTEN				
1	Personeelslasten	962.345	260.574	193.851	507.920
2	Huisvestingslasten	382.865	184.896	124.507	73.462
3	Afschrijvingen	54.221	9.246	3.762	41.213
4	Aankopen	14.728	0	14.728	0
5	Overige lasten	338.741	206.627	16.284	115.830
5a	Overige collectie	15.934	0	15.934	0
5b	Overige publieksactiviteiten	184.697	184.697	0	0
5c	Overige inkopen	22.280	21.930	350	0
5d	Overige algemeen beheer	115.830	0	0	115.830
	Totale lasten (1+2+3+4+5)	1.752.900	661.343	353.132	738.425
6	Saldo uit gewone bedrijfsvoering	187.701	61.026	23.719	102.956
7	Saldo rentebaten/lasten	5.737	0	0	5.737
8	Mutaties aankoopfonds				
9	EXPLOITATIERESULTAAT voor bestemmingen	193.438	61.026	23.719	108.693
	Toerekening algemeen beheer		70.858	37.835	-108.693
	Exploitatieresultaat	193.438	131.884	61.554	0

3.9. Verwerkingsmethodes/verdeelsleutels

	Verwerkingsmethode/verdeelsleutels	Totaal	Publieks- en overige activiteiten	Collectie-beheer	Algemeen Beheer
1	Toerekening baten en lasten volgens kostenplaatsmethode.				
2	Toerekening van huisvestingssubsidie op basis van vierkante meters	€ 389.242	€ 187.976	€ 126.580	€ 74.685
	Huisvestingslasten op basis van vierkante meters	€ 382.865	€ 184.897	€ 124.507	€ 73.462
	Totaal 2.589,2 m ² .	2589,2 m ²	1250,4 m ²	842,0 m ²	496,8 m ²
3	Exploitatiesubsidie cultuurbeleid publieksactiviteiten:	€ 962.876	€ 303.768	€ 0	€ 659.108
	Exploitatieresultaat voor bestemmingen minus subsidie publieksactiviteiten	-€ 769.438	-€ 242.742	€ 23.719	-€ 550.415
	<i>aandeel verhouding</i>	100,0%	31,55%	-3,08%	71,53%
	<i>verdeling (exploitatieresultaat voor bestemmingen)</i>	€ 193.438	€ 61.026	€ 23.719	€ 108.693
4	Toerekening resultaat voor bestemmingen afdeling algemeen beheer (inclusief subsidie cultuurbeleid publieksactiviteiten):				
	Aandeel lasten t.o.v. totale lasten excl. Algemeen Beheer	€ 1.752.900	€ 661.343	€ 353.132	€ 738.425
		€ 738.425			
		€ 1.014.475			
	<i>verhouding</i>	100,0%	65,19%	34,81%	
	<i>verdeling</i>	€ 108.693	€ 70.858	€ 37.835	

3.10. Berekening percentage eigen inkomsten

De eigen inkomsten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

Eigen inkomsten	Bijgesteld 2023	Begroting 2023	Realisatie 2022
	€	€	€
Eigen inkomsten:			
Publieksinkomsten	123.749	213.500	86.560
Sponsorinkomsten	0	0	0
Overige inkomsten	3.287	7.000	8.771
Totale directe inkomsten	127.036	220.500	95.331
Donaties	13.321	27.000	13.959
Vriendenstichting	39.300	36.200	24.200
Nalatenschap Boekestein	41.142	7.500	-177.283
Particuliere bijdrage/legaat	0	17.500	29.188
Schenking particulieren	30.000	0	4.314
Private fondsen	76.736	202.000	13.465
Totale bijdragen uit private middelen	200.499	290.200	-92.157
Totaal eigen inkomsten	327.535	510.700	3.174
Baten in natura	4.400	0	4.400
Subsidiebedrag OCW	1.478.896	1.305.983	1.311.730
Totaal (niet-structureel) publieke subsidie overig	129.770	14.500	98.700
TOTALE BATEN	1.940.600	1.831.183	1.418.004
Percentage eigen inkomsten	16,9%	27,9%	0,2%

Totale subsidie	1.491.049	1.305.983	1.387.244
Af: Nog te besteden huisvestingslasten	12.153	0	75.514
Opgenomen structurele OCW subsidie	1.478.896	1.305.983	1.311.730

Het percentage eigen inkomsten bedraagt 16,9% (2022: 0,2%). Het subsidiebedrag OCW is vanwege een dotatie aan de langlopende schuld Nog te besteden huisvestingssubsidie OCW, verminderd.

3.11. Activiteiten & bereik (model III)

Uitgangspunt voor de prestatieverantwoording is het activiteitenplan 2021-2024.

De overeengekomen prestaties kunnen als volgt worden weergegeven:

Activiteiten & bereik		2023		Activiteitenplan 2023		Gecorrigeerde aantallen 2022		Jaarverslag 2022	
		Aantal tentoonstellingen	Aantal Bezoek	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoek	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoek	Aantal tentoonstellingen	Aantal bezoek
A	Bezoeken in het museum		16.956		27.500		12.709		12.233
B	Bezoeken buiten het museum		2.817		15.000		8.313		8.313
	Tentoonstellingen		19.773		42.500		21.022		20.546
A1	Tijdelijke presentaties grote zalen (totaal 2+3+4+5)	4	16.956	4	27.500	3	12.709	3	12.233
A2	Reguliere bezoeken		12.358		22.000		8.443		7.967
A3	Bezoeken bso/po		3.921		4.000		3.604		3.604
A4	Bezoeken vo		364		900		614		614
A5	Bezoeken mbo/ho		313		600		48		48
	Specificatie bezoeken totaal		16.956		27.500		12.709		12.233
A6	Gratis bezoeken, waarvan:		3.472		2.100		2.869		2.806
	- volwassenen		2.293		250		1.777		1.730
	- volwassenen museumnacht		868		1.000		1.036		1.036
	- jeugd		274		100		0		0
	- kinderen		37		750		56		40
A7	Betaalde bezoeken		13.484		25.400		9.840		9.427
	- Volbetalend, waarvan:		1.472		4.450		1.014		716
	- volwassenen		1.299		3.500		790		602
	- jeugd		34		250		29		16
	- kinderen		139		700		195		98
	- Gereduceerd tarief, waarvan:		4.828		11.500		4.642		4.527
	- volwassenen, o.a. activiteiten		493		6.750		340		296
	- jeugd		371		900		620		618
	- kinderen		3.964		3.850		3.682		3.613
	- Museumkaart, waarvan:		7.184		9.450		4.184		4.184
	- volwassenen		6.730		8.750		3.827		3.827
	- jeugd (junior)		454		700		357		357
B1	Bezoeken buiten het museum		2.817		15.000		8.313		8.313

Activiteiten & bereik		2023		Activiteitenplan 2023		Gecorrigeerde aantallen 2022		Jaarverslag 2022	
		Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
8	Overige bezoeken:								
	Bezoeken website totaal		76.817		133.837		89.352		89.352
9	Aantal unieke bezoeken website		23.325		97.336		34.712		34.712
	Overige activiteiten	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal	Aantal
		Activi- teiten	deel- nemers	Activi- teiten	deel- nemers	Activi- teiten	deel- nemers	Activi- teiten	deel- nemers
10	School gebonden activiteiten:	232	4.598	195	5.500	213	4.266	213	4.266
11	- waarvan primair onderwijs (po)	196	3.921	158	4.000	180	3.604	180	3.604
12	- waarvan voortgezet onderwijs (vo)	18	364	24	900	31	614	31	614
13	- waarvan mbo/hoger onderwijs (ho)	18	313	13	600	2	48	2	48
	Openbare activiteiten								
	- vakantiepas	24	93	0	0	24	128	7	71
	- verjaardagen	1	8	8	80	4	25	2	25
	- workshops/lezingen/ instaprondleidingen	35	534	24	360	15	224	5	95
	<i>subtotaal</i>	60	635	32	440	43	377	14	191
	- museumnacht	1	868	1	630	1	1.036	1	1.036
	- rondleidingen	63	945	0	0	84	1.260	4	84
	<i>subtotaal</i>	64	1.813	1	630	85	2.296	5	1.120
14	Totaal openbare activiteiten	124	2.448	33	1.070	128	2.673	19	1.311
15	Totaal overige activiteiten (10+14)	356	7.046	228	6.570	341	6.939	232	5.577

Studenten mbo/ho

Deelnemers 313 studenten, waarvan 274 Studenten van de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten (KABK) volgen in het kader van de opleiding 'Type Media' en 'Grafisch Ontwerp, 3^e jaars' in het museum colleges en doen onderzoek. Zij ontvangen een rondleiding en een introductie van het museum. Deze gratis bezoeken zijn toegevoegd aan de bezoeken mbo/ho en verminderd op de bezoeken gratis volwassenen. In totaal 18 activiteiten.

Toelichting kolom gecorrigeerde aantallen 2022: gaande het boekjaar 2023 is geconstateerd dat het scannen van betaalde e-tickets voor toegang tot het museum bij binnenkomst niet juist werd uitgevoerd. Uit het kassasysteem van TicketTeam zijn deze aantallen inzichtelijk. Het gaat om 476 bezoeken in het museum voor tentoonstellingen en 1.433 bezoeken voor overige activiteiten. De directie meent dat deze aantallen alsnog toegevoegd dienen te worden in de prestatieverantwoording.

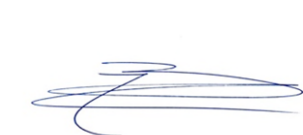
3.12. Ondertekening van de jaarverslag/jaarrekening

Hierbij verklaren wij dat het jaarverslag en haar jaarrekening 2023 is goedgekeurd.

Den Haag, d.d. 4 april 2024

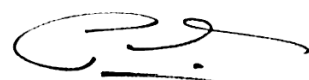
Dhr. R. Tax
Waarnemend directeur, bestuurder
Stichting tot Beheer van het Museum van het boek /
Museum Meermannno-Westreenianum

.....
Dhr. H. Buurman, voorzitter
Raad van Toezicht
Stichting tot Beheer van het Museum van het boek /
Museum Meermannno-Westreenianum:

.....
Dhr. W. van der Stelt, lid
Raad van Toezicht
Stichting tot Beheer van het Museum van het boek /
Museum Meermannno-Westreenianum:

.....
Dhr. P. Mosterd, lid
Raad van Toezicht
Stichting tot Beheer van het Museum van het boek /
Museum Meermannno-Westreenianum:

3.13. Overige gegevens: Controleverklaring van de accountant

Vanaf de volgende pagina is bijgesloten controleverklaring van de accountant.

Aan de Raad van Toezicht
Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek/
Museum Meermanno-Westreenianum

Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Churchillplein 5D, 6e etage
Postbus 85745
2508 CK Den Haag

T: +31 (0)70 358 90 00
F: +31 (0)70 350 20 20

denhaag@bakertilly.nl
www.bakertilly.nl

KvK: 24425560

Afgegeven ten behoeve van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek/
Museum Meermanno-Westreenianum te Den Haag gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek/
Museum Meermanno-Westreenianum op 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met het Handboek Verantwoording instellingen Erfgoedwetsubsidie 2021-2024;
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2023 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en in de relevante wet- en regelgeving zoals uitgewerkt in paragraaf 2.3 van het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024;
- is de in de jaarrekening opgenomen verantwoording Wet Normering Topinkomens in overeenstemming met de bepalingen van en krachtens de Wet Normering Topinkomens (WNT).

De jaarrekening bestaat uit:

- 1) de balans per 31 december 2023;
- 2) de staat van baten en lasten over 2023; en
- 3) de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024 en de Regeling Controleprotocol WNT 2023. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting tot Beheer van het Museum van het Boek/ Museum Meermanno-Westreenianum zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie zijn de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2023.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2023 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de prestatieverantwoording;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het Handboek verantwoording instellingen Erfgoedwetsubsidie 2021-2024 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in het Accountantsprotocol cultuursubsidies Instellingen 2021-2024 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met het Handboek Verantwoording instellingen Erfgoedwetsubsidie 2021-2024.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de directeur-bestuurder en de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

De directeur-bestuurder is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het Handboek Verantwoording Instellingen Erfgoedwetsubsidie 2021-2024. De directeur-bestuurder is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in de subsidiebeschikking en in de relevante wet- en regelgeving zoals uitgewerkt in paragraaf 2.3 van het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2021-2024 en de bepalingen van en krachtens de WNT.

In dit kader is de directeur-bestuurder tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de directeur-bestuurder afwegen of de instelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet de directeur-bestuurder de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de instelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

De directeur-bestuurder moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de instelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Accountantsprotocol cultuursubsidies instellingen 2022-2024, de Regeling Controleprotocol WNT 2023, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de directeur-bestuurder en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door de directeur-bestuurder gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een onderneming haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en laten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de Raad van Toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Den Haag, 4 april 2024

Baker Tilly (Netherlands) N.V.

mr. drs. W.J. Huizinga RA